

De autoritate verbi Dei liber Alexandri Alesii, contra Episcopum Lundensem.

<https://hdl.handle.net/1874/422192>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

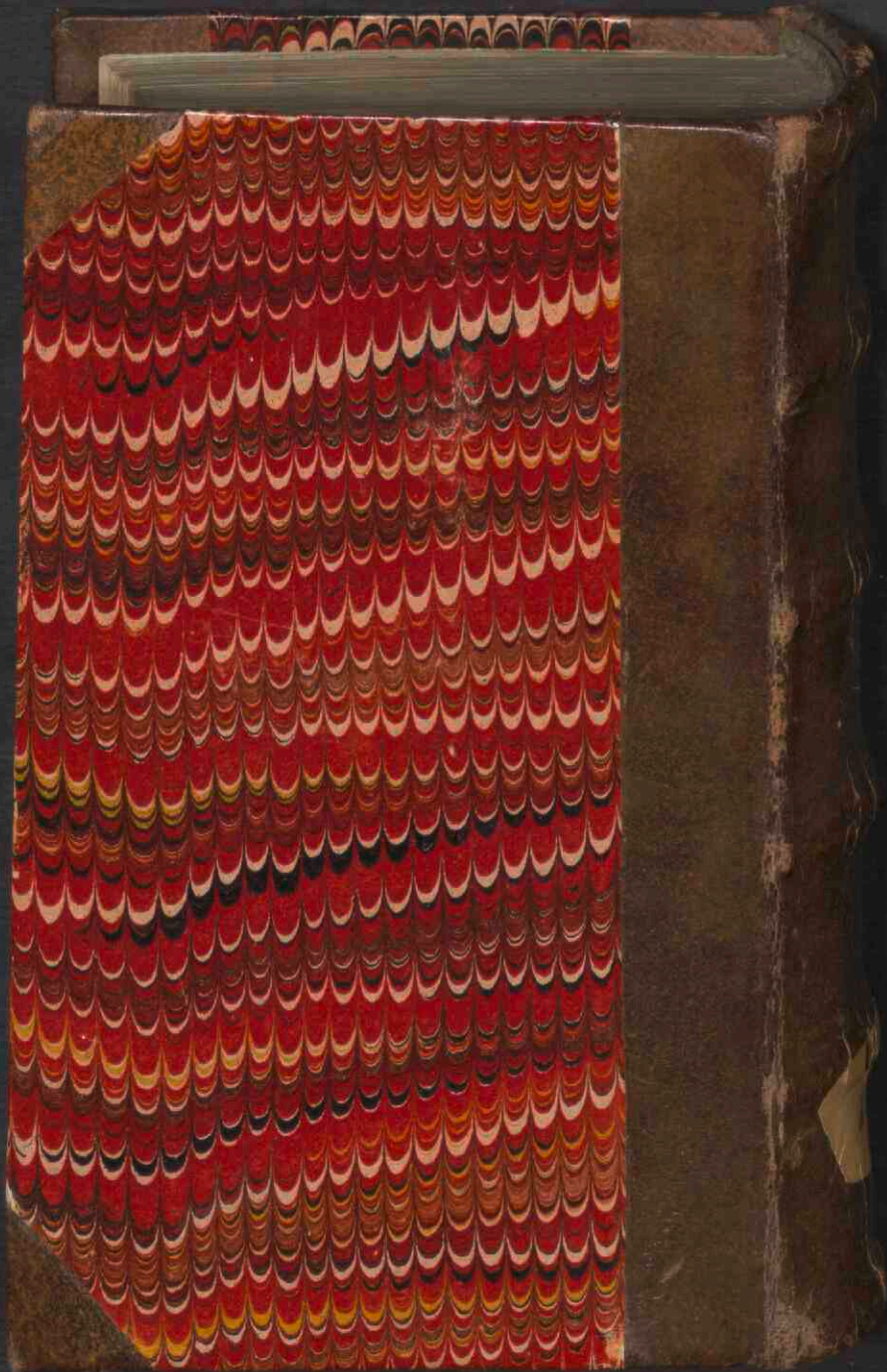
H. Oct.
125

21

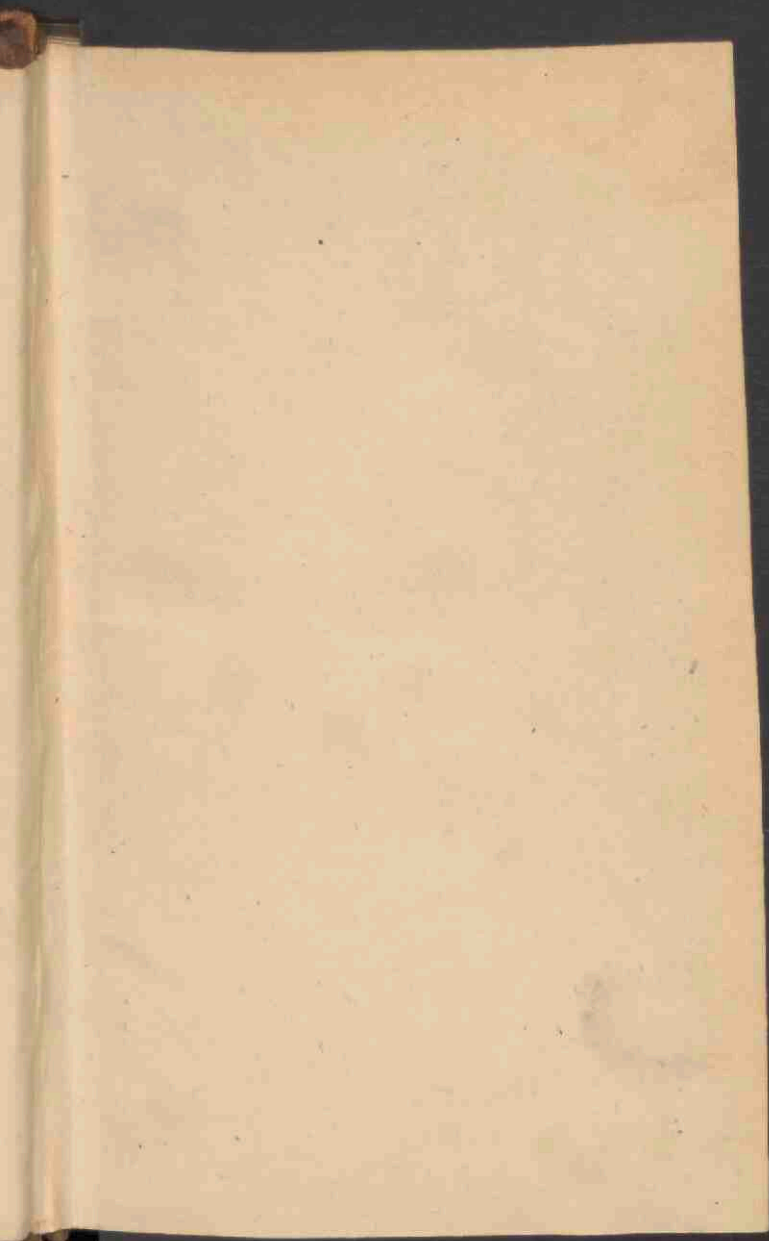
bb

E. oct.

123

STOKESLEY VAN LONDEN

123 g

8° 123

Ex donatione H. Buebelij

DE AVTHO

RITATE VERBI DEI LIBER

Alexandri Alesij, contra Epi-
scopum Lun-
densem.

AN. M. D. XLII.

Q. S. 18. 18. 18. 18. 18.

DE AVTHO

DE AVTHO

DE AVTHO

DE AVTHO

DE AVTHO

DE AVTHO

3
CLARITATE GENE

RIS, ET OMNIBVS VIRTVTI-
bus excellentissimo Principi Ioanni Fride-
rico, Duci Saxonix, sacri Rom. Imp. Archi-
marfhallo, & Electori, Lantgrauio Turin-
gix, Marchioni Misnix, Burgrauio
Magdeburgensi, Mœcenati suo
clementissimo Alex
ander Alesius
S. D. P.

Isi tu non magnificis tua be-
neficia, princeps clemētissime
nec ut uulgus potentum, &
opulentorum solet, ideo te-
nuiore adiuuas, ut uelis tibi uel referrī ali-
quam gratiam, uel celebrari tuam liberalita-
tem, ego tamen & ea, quæ in me contulisti,
facio plurimi, & quæ confers quotidie in
plurimos, admiror, & immortalibus laudi-
bus digna censeo. Nam postquam iam ex
alijs audiuiſſes me non malam operam na-
uisse in discendis sacris literis, tum hoc ipse,
ut suspicor, ex quadam concertatione scho-
lastica, in quam honorandorum nostrorum
studiorum causa ueneras magna cum admi-
ratione apud totam multitudinem literari-

A ij am, ti

am, tibi persuasiffes, continuo cepiffi me cō
 plecti amore & beneuolentia. Deinde uero,
 cum & hoc refciuiffes me Vuittebergam
 ex Scotia ufq; ueniffe, hoc eft, à toto penitus
 diuifis orbe Britannis, ut ait Virgilius, ex-
 ilio uertendi foli cauffa, nec ob aliquod ma-
 leficiũ hanc mihi neceffitatem effe impo-
 fitam, fed quòd amauerim puram Euange-
 lij doctrinam, & profiteri aufus fuerim in-
 ter meæ gentis doctores, & Epifcopos, qui
 eò uefaniæ deducti fuerant, ut cenferent li-
 bros diuinos ab idiotis & laicis, ut uocant,
 non debere tractari & legi, idq; ne fieret cru-
 deli edicto sancirent, ibi ad amorem & be-
 neuolentiam addiffi etiam auxilium, & me-
 arum erumnarum leuationem, quæ & ge-
 nus tuum ornatiffimum deceret, & alijs par-
 tim ſpem faceret infinitam olim fore tuam
 liberalitatem, partim conceptam confirma-
 ret, ac augetet. Nec ſunt ij falli, qui talia de
 tua Cellit. ſibi ſunt polliciti. Ab eo enim
 tempore nunquam ceſſauiffi ſummis bene-
 ficijſ afficere tuam Academiam, ac prorfus
 curare, ne quid ad honeſtum uictum deeſſet
 ullis, qui docent in quocunq; loco tuarum
 ditionum, ſiue in Eccleſijſ, ſiue in ſcholis.
 Præterea multi ſumptibus tuis inuitati ſunt
 ad di-

ad discendas cum aliis honestas artes, tum sacrosanctam Theologiam, & in incepto cursu studiorum permanserunt. Ac possum hoc sine rubore dicere, longe te maiorem diligentiam adhibere, ne quid Ecclesiasticorum bonorum ad malos usus perueniat, quam illorum quenquam, qui uideri uolunt unice dignitatem, & utilitatem Ecclesie defendere. Sed longe aliud est iactare multa, in ore habere crebro nomen Ecclesiae, aliud praestare, quae iuuent Ecclesiam. Non est obscurum, quid faciant plerique Principes, quid Episcopi, quam rapiant ac deorent aliquando integros & opulentissimos Episcopatus, & adeo non curent Ecclesias, & miseros ministros, ut inueniantur alicubi apud eos multae prorsus destitutae rectoribus, & instar nauicularum, quae in alto pelago iactantur, periclitentur. Et haec ferè praecipua nunc est summorum Episcoporum uirtus. Vbi iam est Nauicula sancti Petri, quam usque adeo celebrant: tam ardentem amat, tanto studio saluam, et incolumem uolunt scilicet? Et quis admouet ei manus medicatrices? An uero est haec nauicula coetus hominum purpuratorum, & uiuentium in omni genere uoluptatum, etiam foedissimarum

rum & indignissimarum quibuslibet hominibus, nedum Ecclesiae proceribus? Id quidem ipsi putant, ac ita sunt infani, ut contentur hoc etiam eruditis, & saepe monitis persuadere. Sed haec missa facio, ne longius ab instituto abeam. Tuas uirtutes libet mihi hoc in loco exosculari, praecipue magnam illam pietatem, & raram in Principe, quae coniuncta est cum ea liberalitate, quam ego non semel sum expertus, & experiuntur quotidie mei ordinis homines multi multis modis. Pietas ita iam est nota, & sparsa per totum orbem terrarum, ut meis laudibus nihil indigeat. Liberalitas quamquam semper ueram pietatem comitatur, ut gloriam inuidia, si quis tamen adhuc de ea dubitare potest, aspiciat tantum Academiam tuam, & conferat eam cum alijs Germanicis Academicis, haud dubie uidebit ibi doctorum hominum, & liberalium doctrinarum uelut quoddam Asylum. Vbi autem patet his rebus aditus, ubi est eis tam liber et facilis locus, ibi necesse est esse publicam liberalitatem. Sunt enim literati propemodum isti, quos haecenus monachi simularunt multis iam seculis, & non possunt nisi Principum et aliorum bonorum uirorum auxilio sustentari, cum partim nul-
las opes

las opes habeant, partim insinuant, quas habent, cognoscendarum magnarū rerum causa, & sic tanq̄ uouent paupertatē multo honestiorem, c̄p̄ religiosi, quos ita uocant. Hi enim aut nihil, aut exiguum relinquunt, & ueniunt in maximas opes ex magna parte, ac ut fuci de alieno se pascunt, nec profunt in publicū, aut serio discunt aliquam partē literarū, tantum absumunt alieno labore, ac sudore parta, simulant quandam pietatem, ac imponunt imperitis, obscurant ueram religionem, & Christum afficiunt grandi contumelia. Nostri uero uendunt propemodū omnia quæ habent, ut est in Euangelio, & dant pauperibus, hoc est, effundunt sua patrimonia in studium honestarum artium et uirtutis, ut & ipsi deinde suam uitam bene, beateq̄ transigere possint, & alios docere de religione, de iustitia, de bono & æquo, de rebus abstrusis in natura, & quarum cognitio qualiscunq̄ maxime cōuenit homini per se se, uel nulla utilitate sequēte. Sicut ipsum uidere per se delectaret, et esset iucundū, etiā si non haberet usum aliquē ea res, ut recte summi philosophi docēt. Hoc uere est sua bona fortunę illa deserere, est uere sua sponte pauperem esse, Quanq̄ enim sepe magnas opes

docti assequuntur, ut quidē semper uisum est equū esse bonis principibus, incertus est tamen studiorū euentus plurimū, & magis in nostris, q̄ in alijs artibus, quod mihi non esset laboriosum copiose demonstrare, & facerē, si putarem opus esse apud tuam Celsit. quę iam dudum hęc plenissime intelligit. Sicut autē de paupertate nostri ordinis hominū nunc dixi, ita possem dicere de castitate, & obediētia, quas res illi in primis iactant, sed immerito nostro p̄sertim seculo, et multo uerius possem, quam ulli monachi. Quis enim facilius, & rectius caste uiuat, ac sedulo pareat & Deo & nature, et magistratibus, q̄ ij, qui de grauissimis rebus, & ipsis uirtutibus edocti sunt, & omnē etatem in bonarū disciplinarum, & honestatis tractatione & meditatione consumunt. Sicut autē olim fuerunt etiā ex altera parte, si tamen illi sunt à nobis omnino separandi boni & honesti monachi, nec Remp. aut ecclesiā grauauerunt, ita inter nos inueniuntur multi mali, et simulati monachi, ut sic dicā, aut certe non satisficientes professioni suę. Negliguntur sepe doctiores & negligentiores, pigriores & indoctiores euehuntur. Adeo nihil est tutū à peruersitate in hac humani generis imperfectio-

ne.

ne. Qua in re, qui præsunt in Repub. præci-
 pue Imperatores, Reges & Principes aduigi-
 lare debebāt, ne quod apibus capiendū esset,
 hoc interciperent fuci. Alios cōmendant ina-
 nes tituli, alios cognationes & affinitates, a-
 lios amicitie, sed in hoc ordine monachorū
 nihil spectandū erat, aut ponderandum, præ-
 ter doctrinā, probitatem & sedulitatē in la-
 borando, quod quia sit magna cura à T. Cel-
 sit. pulcherrime consulis tuis populis, & pa-
 ras tibi eternā gloriam. Non pateris, quan-
 tū in te est (possunt enim cæleri te aliqua, ut
 non est mirum fieri in tanta regnandi mole)
 quenq̄ ociosum ali de publicis Ecclesię bo-
 nis, extollis bonos & eruditos, qui alioquē
 fortasse perpetuo iacuissent obscuri & con-
 tempti. Nihil dico nisi ex animo, nō didici
 adulari, & magis in alterā partem pecco, si
 quid pecco, q̄ in istā, ac fateor me nulla ora-
 tiōe tuas laudes explicare satis posse, nec du-
 bito, quin & alia omnia tua, & ipsas laudes
 ad dei gloriā referēdas tibi esse iudices, & nō
 putes te ab honeste & laudabiliter faciendo
 unq̄, dū uiues, in ulla parte officij desistere
 debere, *ὄνδ' ἐμ' ἔσθ' ἵνα*, ut egregie suos ciues mo-
 net Isocrates, *οἰόν τε γιγνέσθ' κατὰ τρόπον
 τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὄλης*
 A v *εἰδέναι*

βεβλενυμένοις. Perducēda est uirtus ad finē
 et nulla in re, quantū in uobis est, deserī de-
 bet officiū. In quacunq; enī parte aliquid
 toti decesserit, ea facit, ut nō sit amplius to-
 tū, & integrū esse nequit, ubi est quantū uis
 exigua mutilatio. Non autē uelim hoc aliter
 intelligi dictū, q̄ pro nostris uiribus, & au-
 xilio diuino coniunctis. Huc enī huius uī
 tē imperfecta illa perfectio referenda est, si-
 mulq; & nihil indulgendū nobis, & identi-
 dem implorandus est Deus, ut nobis adsit,
 quæq; nobis desunt, eorum alia tribuat, alia
 perinde habeat, ac si adessent, quæ est eius cō-
 suetudo in pijs, dum hic uiuunt, ac fuit iam
 ab initio mundi. Et hæc quidem de tuæ Cel-
 sit, cum alijs uirtutibus, tum pietate præfari
 uolui, qua me traxit illa tua regia liberali-
 tas, quo soles uti erga pios & literatos homi-
 nes, et imprimis qua es erga me usus uberrī-
 me. Vt autē non uerbis tantum, sed aliqua si-
 gnificatione magis ingenua tibi meam gra-
 titudinem, & memoriā tantorum beneficio-
 rum declarem, non potui nō sedulo cogita-
 re, nec desinē, donec uenisset mihi in mentem,
 hoc scribendi argumentū, & in eo meus ani-
 mus acquieuisset. Absolui opusculum ante
 quam huc me contuli, & cum suscepissem
 hanc

hanc profectiōnem & mutationem in mea
 uita, re non prius T. Celsit. indicata, alia mi
 hi deinde sollicitudo est iniecta, & metui, ne
 factum hoc meum esset tibi displiciturum.
 Quare non differendam esse editionem hu-
 ius mei scripti, & q̄ initio destinārā, tum ad
 redditiōnē ratiōis ocij mei, tum ad testifica-
 tiōnē gratitudinis, id etiam ad placationem
 si quod nolim, esses offensus, usurpandū cen-
 sui. Disputauī autem de authoritate uerbi
 diuini, quod à Prophetis & Apostolis con-
 scriptū est, dictante Spiritu sancto, & cōsu-
 tauī Lundēsis Episcopi, & similiū errorem,
 qui nescio quod uerbū non scriptum, ut ip-
 si appellant, cōmenti sunt, ac diuino illi præ-
 scripto nobis par, imò superius haberi uo-
 lunt, atq; ita preponunt authoritatē suam,
 authoritati uerbi diuini. Quæ tanta est blas-
 phemia, ut maior excogitari non possit, a-
 deo q̄ fundamentū aliarum omniū blasphe-
 miarum illorum cœtuum, quod quid aliud
 est, q̄ dicere cū Cyclope apud Homerum,
 Νήπιος εἰς ὦξιν', ἢ τηλόθεν εἰλήλσθας,
 ὅς με θεοὺς κέλευαι ἢ δεῖδ' ἐμεν, ἢ ἀλέαδαι
 ὄψ' κύνκλωπες Διὸς ἀγχιόχθ' ἀλέγουσι
 ὄνδ' ἐθεῶν μακάρων, ἐπεὶ κ' πολὺ φέρτεροι
 εἰσμέν.

Tales

Tales tam scelestas uoces, & impias detestari debent omnes, quibus & Dei gloria, & sua salus curę est. Existimo aut̄ usum esse me satis firmis argumentis, non modo ad confutandam aduersariorum ueræ doctrinę temerariam impietatē, sed etiam ad probandā & stabiliendam uerbi diuini dignitatem & maiestatem, nec omisisse quicquam, quod ad breuem & simplicem huius naturæ tractationem pertinere uidebatur. Mitto igitur ad Illustris. tuam Celsit. hunc libellum, & rogo te amplissime princeps, ut & accipias hoc munusculum, si ita est appellandum, hilari fronte, et mihi ueniam des, quod discessi Vuitteberga, te insalutato. Præterea caue, ne Alesium exulem & supplicem tuum desinas unquē pro tua ingenita bonitate ac lenitate amare, & fouere. Ego certe quoad spirabo, nunquam tuorum in me beneficiorum obliuiscar, nec desinam uitam & salutem tuam, & tuorum omnium Christo seruatori nostro commendare. Vale Princeps Christianissime. Datum Francfordię ad Oderam. Calend. Maij. An. Domini M. D. XL.

De au-

DE AVTHORITA
TE VERBI DEI.

Nte biennium scripsi Inclyto regi Sctorum patri meae patriae, & questus sum de edicto quodam, quo Episcopi prohibebant lectionem sacrorum librorum lingua patria. Respondi etiam Cochlei calumnijs, quem Episcopi conduxerant, ad expuendum in me omne suum uirus. Nam Antuerpiae eram cum popularis meus Iohannes Fosterus mitteret per mercatorem Cochleo stipendium, quod quotannis ab Archiepiscopo Sancti Andreae habebat, quam diu ille uiueret. Et Deus pro maxima sua bonitate, qua istorum hypocritarum impietatem deregit, ad manus meas perferri curauit Epistolam Cochlei missam ad Episcopum quendam Poloniae, in qua queritur, se magnam iacturam facere suae fortunae in excudendis libris, quos nemo dignatur legere, &

re & emendicat stipem ab Episcopis Poloniae, addens se magnifice donatum esse à Rege Scotorum, & Archiepiscopo Sancti Andree, atq; Glasquhenfi.

Quod nisi me patriæ, & Inclyti Regis amor dehortarentur, curarem excudi Epistolam unà cum exemplo literarum Regis, quas ad Episcopum quendam Poloniae misit. Et ut intelligat me literarum Regis exemplum habere, non dissimulat Rex Cochleii librum gratiorem fuisse propter commendaticias Regis Ferdinandi, & Erasmi Rotodami, quàm propter studium & operam authoris. Taceo de alijs quæ sunt in ea epistola, neq; hæc dixissem, nisi regem meum admonitum optarem, ut consideret, an Cochleus dignus sit, quem suis literis, & regio munere ornet. Huius sycophantæ, quem Episcopi ad me allatrandum conduxerant, cum uellem furorem declinare (nam præter male dicta mihi nihil respondit, & minatur se remissurum me, si possit ad Episcopos uinctis post tergum manibus) Cogitabam de solo rursus uertendo, maxime cum à præclarissimis Crumuello, et Archiepiscopo Canthuariensi essem in Britanniam uocatus, & rabula se magis loco, in quo degebam, quam
mihi

mihi, aut meæ causæ irasci clare scripsisset. Videbam Christum cecidisse furori Iudæorum, & ante fores alligatos ad latrandum canes dum nemo adest, consulescere, ac proinde me ab huius polygraphi scurrilibus scriptionibus ea tum demum ratione securū fore sperabam, si in Angliam concederem, & obsurdescerem ad ipsius insanos clamores. Nō defellit me opinio, uisera sibilare desijt, & ego non tantum ab Archiepiscopo, & illustri Crumuello, atq; alijs summis & præstantissimis uiris, uerum etiam à generosissimo Rege amantissime sum exceptus, ac missus ad præclaram Cantabrigensem Academiam ad profitendum sacras literas, sed Christi doctrinam crux ubiq; à tergo sequitur, & inuidit diabolus quietem Christo, in cuius & eremo non eum deseruit calumniator, donec ad crucem adigeret. Vix octauū Psalmum istuc enarraueram, cum sensi insidias hostis me uolentis rursus inuoluere contentionibus, à quibus etsi natura abhorreo, & eas summo semper studio fugi, tamen nunquam me turpiter dedi Diabolo, nec unquam usquam aliquid recantaui. Et cum istuc mihi de mea doctrina respondendum esset, ueni ad frequentissimum auditorium

Academię

Academiae, & Antagonistam aliquot horis coram multitudine expectavi, & quamuis ille à congressu, nescio quo consilio, abstineret, tamen tantam mihi conflavit inuidiam, ut palam aliqui mihi minitarentur mortem. Id cum ad Vicecancellarium retulissem, ex summorum istic uirorum consilio, & uiderem eum ad ista conniuere, cessi & huic furori & loco, maxime cum intelligerem statuta quaedam ab Episcopis, & senatu regni emissa esse, quibus non reclamare esset impium, & quæ reprehendere seditiosum diceretur. Non absterrebat meo periculo, sed Cancellarius Academiae, qui me ex mandato Regis eò miserat, non sinebat suorum quenquam loqui contra leges publicas. Quare cogitabam tempori seruiendum esse, & uolebam prædicationem crucis cum professione Medica, cuius ante principia tenebam, commutare. Ideoque contuli me ad Medicum doctissimum D. Nicolaum, qui Londini multos nunc annos exercuit Medicinam summa cum laude, ac familiariter sum usus eius consuetudine aliquot annos, & multa uidi, multa didici, quæ in hac arte sunt etiam præcipua, ita, ut tandem à quibusdam amicis persuasus publice morbos

morbos etiam inceperim curare, ac non infeliciter, ut spero, hæc res mihi successit. Sed id uerissime à Poeta dictū est.

Nescia mens hominū fati, fortisq; futurę.
Necq; tamen sum in ea opinione, Deum alligatum esse caussis secundis, nec multum tribuo fato Stoico. Verum subinde magis, magisq; experior nō sine caussa scriptum esse in Genesi, Sydera à Deo posita esse in firmamento cœli, ut sunt signa. Astrologi autem Iouem Marti iunctum, sinistre lunam aspicientes significare nascenti certamina cum magnis uiris propter Religionem. Ego etsi minime fidem habeo prædictionibus Astrologicis, tamen sentio me habere magnos uiros propter religionem insensos, qui ante satis equi, & benigni mihi fuere. Sed hæc utcunq; sint, præter omnem spem euenit, quod descendendi rursus in eandem arenam, in qua ante sum luctatus, & cum iisdem propemodum aduersarijs, cum quibus non adeo dudum manus conferui.

Nam ante mihi hæc erat cum popularibus meis Episcopis, & cum conductitio sycophanta Cochleo, de lectione sacrorum librorum lingua patria. Nunc similis mihi incidit contentio cum Angliæ aliquot Episcopis

B scopis

scopis, qui stant à partibus Romani Pontificis. Vtrum Christiana religio tota contineatur in sacris literis, an pars eius tantum, & reliqua quærenda sit ex interpretum commentarijs, synodorum statutis, & decretis Pontificum:

Ad hanc disputationem casu quodam imparatus ueni, cum illustrem, & magnificum uirum Crumuellum tempore conuentus Regni, qui habitus est anno tricesimo septimo, offendissem in publico, euntem ad Synodum Episcoporum. Is enim ubi me uidit, accersi iubet, & secum ducit ad sacrum senatum, qui Vuestmonasterij conuenerat, illic inuenimus Episcopos congregatos, ad quos cum esset ingressus, & me secum duceret, assurrexerunt omnes proceres Ecclesiastici suo Vicario generali Crumuello, quibus ipse consalutatis summo loco sedit, è regione Archiepiscopi Canthuariensis, qui Crumuello proximus tum erat in Politia Ecclesiastica. Hunc sequitur Archiepiscopus Eboracensis, post eum Lundonensis, deinde Linconiensis, Sarilberiensis, Badensis, Eliensis, Erfordiensis, Cichistrensis, Norwicensis, Roffensis, & Vigorniensis, et aliquot alij, quorum mihi nomina exciderunt, hii
omnes

omnes ad mensam tapete stratam confederunt, astante Sacerdotum corona.

Tum illustris & amplissimus uir Crumuellus Vicarius generalis regni, dominus à priuato sigillo, & summus serenissimi Regis Secretarius conuersus ad Episcopos ait. Reuerendissimi in Christo patres, agit uobis magnas gratias Regia Maiestas, quod pro ipsius mandato citra excusationem huc ipsi conuenistis, neque uos latet, quod sitis uocati ad definiendum de controuersijs, quæ hoc tempore, ut ubique gentium, ita etiam in hoc regno nostro agitantur de doctrina Religionis. Nam Rex cogitat summo studio de pacificanda Ecclesia, nec potest conuiuiescere, donec hæ lites sint compositæ ex uestra, & senatus regni sententiâ. Etsi enim maxime consultum cupiat ambigentibus conscientijs, ipseque pro excellenti sua doctrina satis intelligat omnes controuersias, tamen non admittit publicam mutationem, nisi ex uestro & senatus regni communi consensu. Quam in re & ipsius summam sapientiam, & maximum erga uos amorem cognoscere potestis. Ac proinde Maiestas eius hortatur, & orat per Christum, ut hostiliter posita discordia, amanter inter uos de mo-

B ij tis in

tis in Ecclesia controuersijs disputetis, & ex uerbo Dei definiatis, omiffa omnium sophistica, neq; enim permittet eius Mai. manifestam scripturam eludi ex glossis, & legibus pontificijs, Patrum uel Synodorum auctoritate, multo minus admitter dogmata sine scriptura, & quæ probantur tantum ex ritibus, consuetudine, & ueritatibus, ut soletis uocare, non scriptis. Scitis autem uos hoc officium Christo, & Ecclesiæ debere, & nihilominus Regia Maiestas habitura est uobis summam gratiam, si piam & firmam concordiam constitueritis, quæ hac tantum ratione constituetur, si ex sacris literis iudicabitur, ut Deus uobis in Deuteronomio mandat, & Regia Maiestas hortatur & orat.

Talia cum grauissime perorasset Crumuellus, fuit enim acerrimo ingenio, & maxima prudentia, atq; facundia præditus, assurrexerunt omnes Episcopi, & egerunt Regiæ Maiestati gratias pro studio concordiæ, & hac exhortatione optimo & Christianissimo Rege dignissima. Tum disputare cœperunt de Sacramentis. Hic Lundini Episcopus, qui erat acerrimus pontificiarum partium assertor, & quem Crumuellus nuperrime de ueritatibus non scriptis,

nomin

nominatim perstrinxerat, conatus est defendere septem esse religionis nostræ Sacramenta ex consuetudine, & nescio quibus glossis & scriptoribus, habuit suæ sententię astipulatores, Archiepiscopum Eboracensem, Linconensem, Badensem, Chichistrensem & Noricensem: Sarisberiensis, Eliensis, Erfordiensis, Vigornensis, & alij cum Archiepiscopo repugnabant. Et cum diu de scriptorum Ecclesiasticorum sententijs contrarijs, & pugnantibus contenderent, Archiepiscopus Canthuariensis inquit. Graues uiros non decet multum rixari de uocabulis, modo de rebus constet, Sophistarum & Sycophantarum sunt ista, qui orbis discordia delectantur, & dissipatione Ecclesię, nõ eorum qui quærunt gloriam Christi, & student pacificationi Ecclesiarum. Motæ sunt iam grauissimæ controuersiæ non tantum de Cerimonijs & leuibus rebus, sed de uera sententiã & differentia legis & Euangelij, de modo remissionis peccatorum, de confirmandis ambigentibus conscientijs, qua ratione certę reddi possint, se placere deo, cum tamen uim legis accusantis de peccato, sentiant de uero usu Sacramentorum, an iustificent ex opere operato ut loquuntur, an si

de oporteat accipi. Item quæ sint bona opera, & ueri cultus qui placent Deo, an delectus ciborum, & ueltrium, uota monastica, & aliæ traditiones, quæ non habent uerbum Dei, sunt uera bona opera, & ut dicitur perfectio Christiana, an inutiles cultus, an humane traditiones obligent conscientias extra casum scandali. Postremo utrum ceremoniæ confirmationis, coniugij, ordinis, & extremæ unctionis, quæ non possunt probari à Christo institutæ esse, nec habent ipsius uerbum de significanda remissione peccatorum, dicendæ sint Sacramenta, & Baptismo, atq; Cœnæ Domini cõferenda. Istæ non sunt res leuiculæ, sed summæ in doctrina Christiana, nec his tantum est de uocibus, sed de maximis rebus. Christus ait: Beati pacifici, quoniam filij dei uocabuntur. Et Paulus iubet Episcopum fugere rixas, et pugnas uerborum, quæ ad nihil utiles sunt, nisi ad subuersionem audientium, & diserte monet, ut Episcopus resistat in sacris literis, cum de fide disputatur, & addit causam, cū ait. Hoc itaq; faciens seruabis te ipsum, & eos qui te audierint. Si hos monitores Christum, & Paulum auditis, missæ faciendæ sunt contentiones & pugne uerborum,

& cono

& concilianda pia, & firma concordia ex sacris literis. Proinde initio constituendum est in hac disputatione de numero Sacramentorum, quid significat Sacramentū in sacris literis, & cum uocamus Baptismum, & ἐνχαρισίαν Sacramenta Euangelij. Scio ego ablutionem pedum & alia quædam uocari Sacramenta ab Ambrosio & alijs authoribus, quæ nec; uos etiam alijs Sacramentis annumerari patiemini.

Hæc grauissime, sicut est incredibili modestia, & suauissime hortabatur Archiepiscopus, ut mihi tum in mentem ueniret, quod est apud Homerum de Nestore.

τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλυτος γλυκίων ῥέει ἀνδρῶν. Et quia hanc Archiepiscopi orationem admodum mihi placere, nescio quoniam, significabam. Sicut enim ille de crimine dicit, ita ego uere possum dicere. O quam difficile est studium non prodere uultu. Iussit me illustris Crūuellus dicere, quid de hac disputatione sentirem, præfatus tamen ad Episcopos, me esse Scholasticum Regis, ac proinde petebat, ut me æquis animis audirent.

Hic ego scholarū more magis quam proaulica urbanitate, exhibito signo reueren-

tiæ genū flexo, ut decuit, ἀνευ προοιμίω,
 ut Atheniensibus lex erat, cœpi dicere, Illu-
 stris, & amplissime domine, uosq; reueren-
 tissimi Patres & proceres Ecclesiastici, & si
 impræmeditatus uenio ad hanc disputatio-
 nem, tamen Christi auxilio cōfusus, qui pol-
 licetur se daturū os & sapientiam, cū de fide
 rogamur, dicam meam de hac disputatione
 sententiam. Videtur autem mihi Archiepi-
 scopus utiliter monuisse, ut de Sacramenti
 significatione initio constituatis, utrum ue-
 litis uocare Sacramentum cerimoniam in-
 stitutam à Christo in Euangelio, ad signifi-
 candam præcipuam uel unicam uim Euan-
 gelij & pietatis. Sicut Paulus uocat ipsam re-
 missionem peccatorum, an quamlibet Ceri-
 moniam in genere, quæ sit sacræ rei signū.
 Nam in hac posteriore significatione facile
 permittā septem, aut si adhuc plura uultis,
 esse Sacramenta, Sed tñ Paulus iuxta priorē
 acceptionem uidetur definiuisse, cum ait, cir-
 cumcisionem esse σημεῖον καὶ σφραγὶς ἁδελ-
 φεικῆς τῆς πίστεως. Hæc indiuidui defi-
 nitio ad speciem pertinere intelligenda est,
 propterea quod Iudæi unū tantū habebāt sa-
 cramentū, ut omnes etiā scholastici fatentur.
 Neq; aliter definit Baptismū a d Ephe, quin
 to, cum

to, cum ait, Christum sanctificare ecclesiam, hoc est, singulos baptizatos per lauachrum aquæ in uerbo uitæ. Nam hic etiam ceremoniæ addit uerbū Dei, & Christus quoque fidem requirit, qui crediderit inquit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Ad hunc modum definit Augustinus, cum ait, accedit uerbū ad elementum, & fit Sacramentum, & rursum Sacramentum est, in quo diuina uirtus, sub tegumento rerum uisibilium secretius salutem operatur, neque aliter definit Magister i. D. iij. Sententiarum. Sacramentum inquit, est inuisibilis gratia, uisibilis forma, & ipse hoc exponit de gratia gratum faciente, uel de remissione peccatorum se loqui. Postremo beatus Thomas negat puri hominis officium esse, instituere sacramentum.

Jam si conuenit de hac definitione Sacramenti, facile est iudicare de ipsorum numero, quæ habent manifestum uerbum, & sunt instituta per Christum ad significandam remissionem peccatorum. Augustinus tantum duo numerat ad Ianuarium, Epistola cxviij. Huius uerba sunt. Primum quidem tenere te uolo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Euangelio loquitur,

B v leuā

leui iugo nos subdidisse, & sarcinæ. Vnde Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem noui populi colligauit, qui sunt baptismus trinitatis nomine consecratus, & communicatio corporis & sanguinis Domini, & si quod aliud in scripturis canonicis commendatur, exceptis his, quæ seruitutem populi ueteris, pro congruentia cordis illorum, & Prophetici temporis onerabant. Et in libro iij. de doctrina Christiana scriptura pauca quædam signa tradidit, sicut est baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini.

Hæc uix me absoluerè passus Episcopus Lundensis, falsa sunt inquit, quæ asseris, omnia Sacramenta instituta esse per Christum, uel habere manifestam scripturam, uel significare gratiam gratum facientem. Tum ego hæc omnia non modo ex scriptura, uerum etiam ex Patribus & Scholasticis uera esse conuincam.

Sed Erfordiensis Episcopus, quem propter singularem prudentiam & doctrinam, Serenissimus Rex charissimum habuit, & qui nuperrime ex obita in Germaniam legatione redierat, commotus ex Lundensis pro
teruia,

teruia, Noli inquit Alexander diu cum eo contendere de Patrum & Scholaſticorum ſententia, noſti eos ſepe inter ſe pugnare, neque ſibiſiſis ſatis conſtare in ullo dogmate. Nulla relinquitur ſpes concordiaẽ, ſi hijs deſeratur iudicium de hijs controuerſijs, & nobis à Sereniſſimo Rege eſt mandatum, ut ex ſacris literis diſputemus, ac cõuerſus ad Episcopos breui, ſed arguta oratione uſus eſt. Nolite inquit putare, nos poſſe per ſophiſticam, ruruſus eripere lumen mundo, ad quod iam omnes apertos tenent oculos. Ita Chriſtus hoc tempore denuo illuxiſſe orbi uideatur, ut lumen Euangelij denſiſſimas fugauerit tenebras, & breui ſuperabit, nobis fruſtra renitentibus omnem caliginem. Notiores ſunt ſacri libri prophanis nunc hominibus, quam multis noſtrum. Et Germani tanta cum ſœlicitate atq; facilitate reddiderunt ex fontibus Græcæ & Hebraicæ linguæ biblia, ut multa ſine gloſſis melius iam intelligantur, quam ex omnium omnibus commentarijs. Præterea illuſtrarunt ſuis ſcriptis has controuerſias, ut mulierculæ, & pueri mirentur priores tenebras, & Sophiſticam. Quare uobis ſerio cogitandum eſt, quid de hijs cõtrouerſijs ſtatuat, ne exponatis uos

ris uos mundo ridendos, & detrahatis ipsi
uobis pietatis ac doctrinae opinionem. Sic
enim & authoritatem, & existimationem am-
mitteris apud eos, qui antea uos pro doctis-
simis, & de Repub. Christiana optime me-
ritis habuerunt. Nam quod uos speratis, ni-
hil est, nullam antehac haeresim in Ecclesia tan-
tam extitisse, quam non temporis longinqui-
tas, & pontificum potentia sustulerit. Sed
contra statuendum est, nihil tam infirmum
esse, modo uerum sit, quod contra mendaci-
um locum, ubi consistat, non inueniat. Ver-
itas temporis est filia, & tempus parens ue-
ritatis. Quod a ueritate oppugnatur diu-
turnum esse non potest, & a quo ueritas stat,
id temporarium atque caducum uideri non
debet. Non omnia posita sunt in eloquen-
tia atque potentia. Est enim ueritatis tan-
ta uis, ut neque dicendo defendi, neque uiri-
bus superari possit, sed cum diluuit diu, e-
mergit tandem, & sicut Esdre habet, fortis
Rex, fortius uinum, fortiores sunt mulieres,
sed super omnia uincit ueritas.

In hanc sententiam multa grauissime di-
sputauit Episcopus, cum omnium admira-
tione, ut uere de eo dici posse uideretur, quod
Homerus de Ulyssae scribit.

Σοι δ' ἐνὶ μὲν μορφῇ ἐπέων ἐνὶ δὲ φρεσὶν ἐδλάε. Et ego ex ipsius oratione additum mihi animum sentiens, sic cœpi argumentari contra Londinensem Episcopum.

Sacramenta sunt cerimonix, uel signa, quæ certos reddunt nos de uoluntate Dei,

Sed sine uerbo non potest mens humana statuere de uoluntate Dei.

Igitur nulla sunt Sacramenta sine uerbo, uel quæ non possunt probari ex sacris literis. Maior est Pauli ad Romanos iij. ubi ait, Circumcisionem esse σημεῖον, καὶ σφραγίδα iustitiæ fidei. Requirit igitur fidem, fides autem uerbo Dei nititur, Rom. x. Fides est ex auditu, auditus autem per uerbū Dei. Nam oportet mentem per uerbum doceri de uoluntate Dei, sicut docetur oculus per cerimoniam. Refutat etiam Paulus hoc dicto opinionem, Sacramēta iustificare ex opere operato sine fide, & ad hunc modum ait ad Ephesios, Christum sanctificare Ecclesiam per Lauacrum aquæ in uerbo uitæ. Cum autem uerbum cerimonix coniungit, & uim uerbi exprimit, quod secum afferat uitam, clare testatur uerbum Dei præcipuum esse, & ueluti formam Sacramenti, & cerimoniam tantum esse σημεῖον illius uiuificationis

cationis, ut ita loquar per fidem in uerbis: Paulus etiam in cerimonia cœnæ diserte addit uerba Christi, accepit inquit panem, & cum gratias egisset, fregit, & dixit, accipite cōmedite, hoc est corpus meum. Item hoc facite in mei memoriam. Ad hæc manifeste declarat, quòd solus Christus potuerit instituire Sacramentum, & quod nec Apostoli, nec Ecclesia habeat authoritatem mutandi uel addendi aliquid ad Christi præscripta, cum ait. Ego enim accepi à Domino quod tradidi uobis &c. Quorsum attinebat hac præfatione sibi fidem facere, si ipse potuisset instituere Sacramēta, aut ipsius formam mutare, sicut quidam nō tam impie, quàm impudenter affirmant, Apostolos mutasse formam Baptismi. Hic Lundensis meritus interpellauit, ut permittamus, inquit, Sacramenta ex uerbo Dei colligi posse, tu tamen maxime falleris, qui nullum putas uerbum, præter id, quod calceari, & sartores iam legunt sua uernacula. Quod si sentis nihil ad fidem pertinere, nisi quod est scriptum in Biblijs, erras plane cum Lutheranis. Quandoquidem Ioannes ait: Multa fecit Iesus, quæ non sunt scripta. Et Paulus iubet etiam seruare traditiones non scriptas,

ptas, ij. Thessalo. ij. Præterea ipse non tantum prædicauit scripturam, sed traditiones seniorum, Actorum xvi. Postremo multa per manus accepimus, quæ & si non sunt in canone Bibliorum, tamen quia ueteres scriptores Ecclesiastici de ijs meminerunt, fateri oportet ea ab Apostolis profecta esse, & parum cum scriptura habere authoritatem, ac merito dici posse uerbum non scriptum.

Hæc cū audissent Illustris dominus Crumuellus, Archiepiscopus, & alij Episcopi, qui puram Euangelij doctrinam defendebant, & subrisissent aliquantulum, cum uiderent eum statim initio disputationis confugere ad ueterem sophisticam & ueritates non scriptas. Ego rursus ad refutandam hanc calumniam, uolebam cum Episcopo disputare, Sed iubet me Illustris Crumuellus esse contentum. Fecerat exiguas iam sol altissimas umbras, & signum duodecimę erat datum. Quare finem feci sic præfatus. Reuerende domine Episcope negatis Religionis nostrę fidem tantum niti uerbo Dei scripto. Hoc tibi monstraui, euici nulla esse sacramenta, quę non habent manifestum testimonium in sacris literis. Hic ipse assensus est, & Conuentus continuo dimissus.

Hacten-

Haftenus exposui huius scripti rationē,
 ut ostenderem extemporalem tantum fuisse
 disputationem, & sarraginem quandam,
 atq; chaos quoddam, et molem indigestam,
 ne quis in ea elocutionem, aut etiam orna-
 mēta requirat, sicut in aliorum scriptis, quę
 nonum præmuntur in annum. Agnosco
 enim multa tum à me præterita, quę in hac
 causa dicenda erant, & hæc ipsa quę uicia
 bidui spaciū tumultuarie, & sine delectu cō-
 gessi, multo melius ab artifice perito dici
 posse. Neq; tamen quicquam mutare potui
 cum amici, etiam me inuito, uellent euulga-
 re, propterea, quod illustris dominus Crum-
 uellus prototypon dedisset Antagonistis,
 à quo uel latum digritum discedere, id tum-
 demum esset criminale. Quare ueniam da-
 bit lector meæ ruditati & orationis
 inelegantia. Sed iam ueni-
 am ad ipsum scri-
 ptum.

Postridie cum conuenissent Episcopi, &
 ego unà cū illustrissimo domino Crum-
 uello adessem, Archidiaconus quidam no-
 mine Archiepiscopi Canthuariensis mihi
 nunciauit, alios Episcopos grauiter fuisse of-
 fensos,

fenfos, quod ego aduena ad ipsorum disputationes fuisset admittus. Hoc cum ad dominum Crumuellum retulisset, iudicabat morem gerendum esse Episcopis, maxime quod nollet eorum odium mihi conciliare, quos intelligeret nunquam semel animo conceptam inuidiam deponere, nisi eo sublato, cui essent infensi, & ante miris artibus oppressisse eos, qui in summa gratia Regis fuissent, prius quam Rex Inclytus, quem ad accelerandum supplicium incitarint, posset insidias & fraudem deprehendere. Sed tamen chartam in qua hanc disputationem scripseram, sibi dari petiuit, ut posset Lundensi, & alijs Episcopis in Synodo offerre, fuerat autem sic scriptum.

Illustris & nobilis domine, uosq; reuerendissimi Patres, heri cum disputarem de Sacramento cum domino Lundensi, eò usq; peruentum est, ea tantum dicenda Sacramenta, quæ habent uerbum Dei, & restabat hoc solum declarandum, nihil habendum esse pro uerbo Dei, præter ipsos sacros libros ueteris & noui Testamenti.

Nam Episcopus Lundensis affirmabat traditiones ac ceremonias, quarum meminerunt Veteres scriptores Ecclesiastici rece-

ptas esse ab Apostolis, & nobis per manus à patribus traditas, ac proinde iure dici uerbum Dei non scriptum, per quod fides nostra probari possit, sicut ex sacris libris.

Ego hanc assertionem iam refutare statui, & claris Christi, Apostolorum, Prophetarum, & Ecclesiasticorum etiam scriptorum testimonijs commonstrare fidem Christianam tantum niti sacris literis, easq; solas habendas esse pro uerbo Dei. Et quia hæc disputatio secū trahit aliã, de Patrum et Synodorum authoritate, unã de ijs quoq; dicã.

Nam Cochleus, & alij Sycophantæ, qui uentris causa linguam habent uenalem, & quibus proprie conuenit Epimenidis uersiculus de Cretensibus, quem etiam Paulus citat contra eos, qui uentris causa impia dogmata defendunt. *κρήτες αὐτί ψεύσαι, καὶ καὶ δροία, γαστέρες ἀεγυαί.* Plane affirmant Ecclesiam, hoc est, Episcopos, ut exponunt, habere potestatem iudicandi de Scriptura, probandi & reijciendi Euangelij. Dispensandi cum decalogo, & mutandi formam Baptisandi, ac condendi novos articulos fidei sine scriptura.

Alij uerecundius loquuntur, & negant contentionem esse de scriptura, uel de uerbo Dei,

bo Dei, sed tantum de ipsius expositione, quam queri uolunt ab Ecclesia & doctoribus ab ea approbatis, quorum iudicio standum esse affirmant in omnibus controuersijs Religionis, quicquid tandem decreuerint, etiam citra scripturam.

Hæc Sophistica & si plus artis habet quàm illa prior crassa blasphemia, tamen idem est utriusque finis, eundem scopum præfixum habent, eadem dogmata defendunt. Sed tamen nemo ante Lundensem Episcopum tam effrons fuit, ut contenderet ritus, & ceremonias sine scriptura receptas dicendas esse uerbum non scriptum, cui fides nostra nitatur, sicut ipsis sacris libris.

Hæc triplex Sophistica, uel uerius una tripliciter transformata, & alijs atque alijs uerbis tecta illas tantum rationes habet, quas supra citauit dominus Episcopus pro uerbo non scripto, & paucas alias, quas in fine scripti adijciam, & refutabo.

Sed primo refellam illam crassam blasphemiam, & monstrabo omnem fidem nostram, & uniuersa dogmata religionis Christianæ in Prophetica & Apostolica scriptura sic comprehensa esse, ut homo Christianus aliud nihil credere teneatur, quàm quod

possit ex ea probari. Deinde quantum sit deferendum patribus & Synodis in expositione scripturæ, & quousq; sequendi sint in controuersijs Ecclesiasticis declarabo.

Magis autem deploranda est horribilis hæc hominum excecatio, & pro cecitate audacia & malicia, quod maledicunt Deo, & traducunt ipsius uerbum, quàm multis hic argumentis in re tam manifesta agendum. Nam quanto magis accedit lux illa Solis iusticiæ, & inclarescit lumen Euangelij, eò redduntur increduli ceciores & obstinatiores, adeo ut uerissime nunc in meridie magis q̄ antea palpitent, & impingant in lapidem illum offensionis, & petram scandali. Neque enim in densissimis tenebris Sophisticæ doctrinæ tam audaces fuerunt, aut impudentes, ut ad hanc blasphemiam prorumperent, Ecclesiam posse condere nouos fidei articulos sine scriptura, habere authoritatem mutandi formam Baptismi, & dispensandi cū Decalogo. Gerson, Scotus, Occam, Thomas, Bonauentura diserte hanc insaniam insectantur, & asserunt obiectum, uel subiectum adæquatum fidei esse ueritatem reuelatam à Deo contentam in Canone Bibliorum, uel in sacra scriptura, nec credidissent

sent unquam tantas futuras in Ecclesia tenebras, ut auderent homines affirmare fidem Christianam quærendam esse extra scripturam in hominū dictis & placitis Episcoporum, uel quod humanæ traditiones, ritus et ceremoniæ receptæ sine scriptura dici deberent uerbum non scriptū. Sed desino queri, cū sciam esse iam extrema tempora, de quibus Prophetæ, Christus, & Apostoli uaticinati sunt, uenturos esse hos pseudopphetas, qui exsibilato Euangelio & sacris libris confingerent nouum uerbū σοφοισμῶν μύθων καὶ βιβλῶν, ac γεωσίαις fabulas, ut Petrus & Paulus uocant, de iis Pseudochristis, id est, Antichristo, Daniel, Christus, & Paulus monuerunt, quod se elaturus esset super Deum, & Deo suum nomen, potentiam & sapientiam, ac misericordiam detracturus, & traducturus eum de iusticia, crudelitate, & impotentia. Hoc propemodū fit in omnibus dogmatis, de indulgentiis, & potentia Papæ in purgatorio, in missis priuatis, in inuocatione Sanctorum, cultura imaginum, uotis monasticis, & humanis traditionibus. Sed ut alia nunc omittam, num hoc nō est accusare Deum inscitiæ, maliciæ, & ignauiæ dicere Deum in suis sacris

libris non scripsisse omnia ad salutem nostram necessaria & quasi uero aut non omnia meminerit, cum dictauit scripturam, aut non potuerit dicere, aut ex industria quædam nos cælauerit, ut ea ratione damnaret & perderet, cum clare ante dixisset nos per uerbum, quod ipse locutus esset, supremo die iudicandos, sed excecati à Diabolo, non uident atrocitatem huius blasphemix.

EGO AD CONFIRMANDAS
pias mentes, & ad reuocandos hos ab infania colligauit ordine testimonia, quæ clare
demonstrent fidem Christianam tantum in
ti uerbo Dei scripto, & omnia religio-
nis dogmata debere ex sacris
libris probari,

Primum est Deuteronomij iij. Non addetis ad uerbum, quod uobis loquor, nec auferetis ex eo. Quis autem unquam ante hos blasphemos Pseudopphetas, & Antichristos hoc exposuit de uerbo non scripto & quod si de scriptura intelligendum est, contra mandatum Dei faciunt, qui fingunt esse aliquod uerbum non scriptum.

Nec nescio quomodo *ἐμπαικται* solent eludere hunc locum, dicentes aliam esse
addi

additionem minuentem, aliam alienātem, aliam ampliantem, atq; aliam complentem, & uerum quidem esse de omnibus alijs, præterq; de illa, quam uocant complentem, quæ inquitur est ad scripturæ declarationem. Et si autem hæc sententia, ut sonat, nihil incommodi haberé uidetur, tamen per id intelligunt scripturæ sententiam iudicandam esse ex commentarijs & decretis synodorum, de quo in altera parte huius scripti copiose dicam.

Nunc ad refellendum hoc commentum sufficit manifesta scriptura Deut. xij. Quæ tibi præcipio, hoc tantū facito Domino, non addas quicquam, nec minuas. Et Apoc. ultimo: Qui addiderit ad hæc, addat ei Dominus plagas, quæ sunt scriptæ in libro hoc, quem locum Scholastici, & Scotus popularis meus, quarta questione primi libri sententiarum, de tota scriptura intelligendum esse fatentur. Quare manifeste peccant contra mandatum dei, qui asserunt esse aliquod uerbum non scriptum, uel ex suis opinionibus exponunt scripturam, & de uoluntate Dei iudicant sine manifesto uerbo. Nam diabolicum est mendacium scripturam sine commentarijs non posse intelligi propte-

rea, quod tam obscura sit et ambigua, quod ad omnes hæreses confirmandas accommo- dari possit, ut post suo loco dicam. Deute- ronomij xxvij. proponuntur benedictiões omnis generis seruantibus ea, quæ scripta sunt in uolumen legis, & xxxij. Mose mani- feste ait: Ponite corda uestra in omnia uer- ba, quæ ego testificor uobis hodie, ut man- deris ea filijs uestris, quatenus hæc obser- uent, & facient ea, quæ scripta sunt in uolu- men legis huius, quia non frustra præcepta sunt uobis, sed ut singuli per hæc uiuerent. Ecce hic clare uita æterna promittitur ser- uantibus ea, quæ sunt scripta. Et Mose cla- re dicit finalem esse causam, quare Deus su- um uerbum scribi uoluerit hanc unicam, ut habeant omnes & singuli homines omni- um ordinum, & in omni genere uitæ uer- bum Dei, per quod seruentur, Quare etiam manifesta blasphemia est, nos ex humanis traditionibus seruandos aut dānandos esse. Et hic reuincuntur inscitix, qui Deo hanc inertiam adscribunt, quasi nesciuerit, aut no- luerit omnia ad salutem necessaria sacris li- teris commendare. Nam satis produnt se nescire causam finalem scripturæ, qui aiunt Deum tam inertem esse uelut Poetam, qui
muti

mutilum & mancum poema nobis perscripserit. Voluit enim hic suam uoluntatem uelut in speculo lucere & extare absolutam quandam imaginem illius diuinæ mentis, & λόγος, quem uocat Paulus καρακτῆρα ὑποσάσεως αὐτοῦ. Item Ioannes ait hunc λόγος per suum uerbum lucere in tenebris, uel esse lucem lucentem in humanis mentibus obscuratis à diabolo per peccatum, et per suum Euangelium declarare nobis uoluntatem dei, quam nemo mortalium cognouit, nisi quatenus hic λόγος, qui est in sinu patris, enarrauit, loquens patribus in Prophetis, & nouissime per semetipsum in Euangelio. Quare intelligendum est non tantum ex hominum ignorantia, quàm ex diaboli malicia uerbum Dei sic traduci. Nam diabolus maxime deformare conatur hunc λόγος filium Dei, quem ante conditum mundum contempsit, & cum quo usq; ad extremum iudicium acerrime dimicabit.

Deuteronomij xvij. iubetur Rex habere semper in manibus, & in conspectu librum Legis, & ex eo legere omnibus diebus uitæ suæ, ut scilicet discat timere Dominum Deum suum, & promittitur ei pro studio longeuitas, & regnum ad multos posteros ipsius.

Atq; utinam Reges & Principes Christi-
ani hoc ad se pertinere statuerent, lectionem
sacrorum librorum, non latinam tantum,
quam ferè non intelligunt, sed ex qua disce-
re possunt uoluntatem Dei, quomodo uelis
suo uerbo tantum timeri, & non ex legibus
pontificijs & humanis traditionibus, profe-
cto auderem eis polliceri diuturniorem ui-
tam, & minus tragicam *καταστροφην*, nunc
cum seuiant in sacros libros & eorum lecto-
res, mirum non est, quod dent Deo pœnas
suæ tyrannidis, & pauci non uiolenta mor-
te moriantur. Sic enim solet esse Tyranno-
rum exitus, ut ille ait :

*Ad generum Cereris sine cæde, & uulnere pauci
Descendunt reges, & sicca morte Tyranni.*

Ioachim Rex Iuda uidit omnes filios de-
truncatos, & ipse captiuus & uinctus du-
ctus est in Babyloniam, effossis ante ipsius
oculis, & audiuit, propterea quod combus-
sisti librum Iheremię, nō erit ex semine tuo,
qui sedebit super solium Dauid, & cadauer
tuum projicietur ad estum per diem, & ad
gelu per noctem,

Antiochus qui iussit comburi sacros li-
bros, ex casu & desperatione miserrime pe-
rñt. Hunc fuisse imaginem postremi Anti-
christi

christi, Daniel & Paulus testantur. Quare non prodigam uerba frustra ad hos perditissimos Antichristos, pro consolatione piorum tantum scribo, & pro ijs, qui ex ignorantia peccant, si Deus aliquando det eis animum ad agnoscendam ueritatem, & ut respiscant à Diaboli laqueo, ad cuius uoluntatem nunc captiui ducuntur.

Et quia longum esset ἐπαγογῆναι per totam scripturam ducere, assumam tantum adhuc unum locum ex Lege, ut ad Prophetas & Euangelium perueniam.

Deuteronomij xxx. Mandatum quod tibi præcipio, non est supra te, neq; procul positum, nec in cœlo situm, ut dicas, quis nostrum possit in cœlum ascendere, ut deferat id ad nos, & audiamus atq; faciamus, neq; trans mare positum, ut dicas, quis è nobis poterit mare tranando transire, & illud ad nos deferre, et audiamus atq; faciamus quod præceptum est, sed ualde prope te est sermo in ore tuo, & in corde tuo.

Hęc ad postremi temporis Epicureos pertinent, qui quantumcunq; speciem pietatis simulant, & aiunt se homines interficere propter conseruandam ueram fidem & auctoritatem Ecclesiæ, tamen satis ostendunt se uim

se uim pietatis abnegare, cum sint sanguine, cæde, & libidine, dolo, & omni genere turpitudinis, atq; uniuersis sceleribus commaculati, ut uere appareat eos statuere Deum nullam curam hominum gerere, ac ne quidem ullum Deum esse, qui puniturus sit hæc flagitia, sed secure cum Epicuro ridere religionem, ac intus & in corde dicere & cantillare Epicuri cantionem.

πάντα γέλωσ, καὶ πάντα κόνις, καὶ πάντα τὸ μὲν ἐν. πάντα γὰρ ἐξ ἀλογου ἐσι τὰ γινόμενα. Leo decimus conuocauit Synodum ad definiendum utrum anima hominis esset immortalis, & cum audiuisset omnium sententias, fertur dixisse, difficiliorem esse controuersiam, quam ut possit ipse iudicare, quæ pars haberet firmiores rationes, sed quicquid esset de anima futurum, se nolle fraudare suam animam præsentibus uitæ commodis, delicijs, & uoluptatibus, & si esset aliqua uita post istam, se libenter etiam istic cum alijs gauisurum esse, quos putaret non futuros deteriores socios, quam hic essent. Hæc est Pontificis Maximi uox, ex cuius sententia iudicandū est de uerbo Dei ex cuius arbitrio nostra fides & salus pendent, hæc est inquam illius sanctæ sedis sententia,

tentia, ad quam ex Africa, & Asia, atq; Europa, ex Dania, Sueuia, Britannia, Hybernia, & alijs Insulis transfretandum est, in Italiam ad consulendum hunc Vicarium Christi, & duodecim cardines Ecclesiæ, qui Apostolis successerunt, de uoluntate Dei, & intelligentia scripturæ, quam in suis prouincijs, & suarum Ecclesiarum Synodis intelligere non possunt.

Sed ab hac Epicurea sententia abstrahit nos Mose, cum ait: Prope est uerbum in ore tuo, & in corde tuo, et ante oculos tuos, aduerte inquit, & memineris, quod proposuerim ante oculos tuos, ut possis legere in hoc libro, & intelligere quoq; alioqui certe insania fuisset scribere ea, quæ intelligi non possint, & lōge honestius fuisset deo, nihil scribere q̄ sic ridere homines, bonū & malum, uītā & mortem, benedictionē & maledictionem. Mentiebatur igitur serpens, qui persuasit Adamo se daturū esse per transgressionem uerbi Dei, scientiam boni & mali, & ludebat tum diabolus per Sophisticam, usitatissimam suam fallaciam *ἐμφοβολογίας*, ut nunc quoq; cum promittit nobis in humanis traditionibus boni & mali cognitionē, hoc est, damnationem æternam. Non est
sententia

sententia boni & mali, bonorum & malorū
operum in ligno illo diuinitus prohibito,
quantumcunq; pulchrum uideatur carna-
nalibus humanæ sapientię oculis, nec in fru-
ctibus hypocriticis, quæ animalis homo,
qui non intelligit ea, quæ sunt spiritus Dei,
suspicit, admiratur, & adorat pro diuina,
imò diabolica illa sua sapientia, quam hau-
sit à serpente. Non uult coli Deus ex doctri-
na serpentis ex doctrinis dæmoniorum, nō
uult timeri mandato & doctrina hominū,
contra, aut præter suum uerbum. Prohibet
autem omnem cultum, & damnat omnem
modum uenerationis & famulicij, quod ip-
se non mandauit & præscripsit. Ex uerbo
Dei ista discuntur, & tantum ex sacris libris
cognoscitur uoluntas Dei, & quid Deo pla-
ceat, quid non placeat. Hoc nisi credamus,
cælum & terra supremo die contra nos te-
stabuntur, quod uolentes, scientes ex indu-
stria & contumacia, contra Mosę monitio-
nem rursus serpenti, qui nunc creuit in ma-
gnum Antichristum, auscultauerimus. Te-
stes inquit: Hodie inuoco cælum & terram,
quod proposuerim in cōspectu tuo uitam,
& mortem, benedictionem, & maledictio-
nem non eam, quam fulminat Pontifex sub
nomi-

nomine Dei omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli, sed illam, quam si Pontifici auferre scullemus, audituri sumus à Christo. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus diabolo, & nuncijs ipsius. Hos testes etiam Christus contra incredulos inuocat: Cœlum & terra transibunt, uerba mea non transibunt. Monet istic Christus, sicut Moses de epicureis extremi temporis, Pseudopphetis, & Pseudochristis, qui conficturi sunt nouum uerbum, nouum Christum, affixum certis locis, diebus, cibis, iuramentis, uotis, & uinculis abstinendi à creaturis Dei licitis, et eiekturi Christum rursus extra hominum societatem, & politicam uitam in desertū, & concluduri eum in speluncis & Ergastulis inter relegatos, dicit eos hanc doctrinam confirmaturos esse, non ex uerbo Dei, aut ueteri prophetia, hoc est scriptura, sed ex signis & miraculis mendacibus, & tam efficaciter illusuros esse incredulis, & eis qui non imberunt ueritatem uerbi Dei, sed passi sunt se ab eo abduci, & imponi sibi per miracula, ut inducantur etiam in errorem, si fieri possit, electi. Hæc tam serio monet, ut cœlum & terram inuocet testes, se nobis hæc de Antichristis prædixisse, significans quantam no-

stri cu

ftri curam gerat, & quam doleat nos esse perdendos per hanc blasphemiam Antichristi.

Ad hunc modum & iisdem uerbis contra doctrinas, & traditiones hominum pro Dei uerbo fulminat Esaias : Omnis caro fœnū, et omnis gloria eius, hoc est, summa sapientia & potētia, quasi flos fœni, exiccatū est fœnum, & decidit flos, quia spiritus Domini insufflauit in eo . Vere fœnum est populus, exiccatum est fœnum, & cecidit flos, uerbum autem Domini manet in æternum . Comminatur etiam perpetuas tenebras, & noctem æternam infidelitatis, si credamus nouis reuelationibus sine uerbo , uel propter apparitionem mortuorum, & quia interpretres obscure reddit Grammaticam difficultatem, Hæbreum ascribam : הלא עם אל אלהיו ידרש בער החיים אל תמותים id est, Nunquid populus consulet Deum suum, an propter uiuos petendum est consiliū à mortuis: an non magis lex consulenda & testimonium Dei in consilium adhiendum? si non dixerint, inquit, iuxta uerbum hoc : Non erit eis lux matutina.

Durissima certe comminatio eis qui intelligunt, quid hæc uox sit, quid hæc tenebræ, quis horum author, & quid faciant.

Iohan

Iohannes Christum lucem uocat, illam lucentem in tenebris, & illuminantem omnem hominem, qui uenit in hunc mundum, dicit in uerbo Dei uitam esse, & illam uitam esse lucem hominum, & rursus Deum esse lucem, in quo non sunt ullæ tenebræ, Hunc autem qui in tenebris ambulat, non habere cum Deo societatem, Et Christus ipse se lucem mundi uocat, & ait, ambulate dum lucem habetis ne tenebræ uos comprehendant, Diabolus est princeps tenebrarum & caliginis, ipse hanc lucem primus hominibus eripuit per infidelitatem, abstulit à nobis ueram notitiam Dei, & ingerit nobis tenebras infidelitatis, & errores omnis generis. Sed Sol iusticiæ hanc lucem mundo reddidit, & ipsius ad nos aduentus aurora fuit, de qua loquitur Esaias hoc loco & Zacharias, cum Christo nato hanc auroram conspexisset in sua mente illucescere, quæ ante obscura fuit per incredulitatem, in hanc uocem prorupit: illuminare eis, qui in tenebris & in umbra mortis sedent. Hæc est descriptio illius notitiae, quæ fuit in mundo ante aduentum Christi, tamen si lux illa, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, lucebat etiam in tenebris, in mentibus Patrum,

D qui

qui in hanc lucem & uitam uenturam confisi debant, Sed sicut laterna lucens in caligino so loco, donec dies illucesceret, & Lucifer ille oriretur in cordibus nostris per Euangelij prædicationem. Quare nihil mirum est, si nos in perpetua nocte uersemur, qui relicto uerbo, lucem quæsiuimus in doctrinis demoniorum, nostra sapientia & humanis traditionibus, qui confisi sumus ad eò spectris, ut eum inter diuos & doctores Ecclesię retulerimus, qui nobis suasit eis credendum esse, & articulum fidei fecit ex mortuorum relatiõe, credere esse purgatorium post hanc uitam, ex qua animæ redimi possint per sacrificium missæ, quam oblationem constituit contra Christi institutionem pro uiuis & mortuis. Non autem magna cæcitas est, quod suasit nobis mortuos balneatores esse, si hoc credimus, breui uenietur ad eam amentiam, ut hæc fabulæ inter reliquos fidei referantur articulos de filiabus Danaï, quæ apud inferos hauriunt aquas de Tantalo: imò similes iam dudum sunt in canonem à Pontifice relatæ. Hæc est cæcitas & amentia spiritus uertiginis, & palpitatio in meridie, quam Moses, Esaias, Hieremias, & alij Prophetæ comminati sunt

Deute

Deuteronomij xxviii. Esaiæ xxix. Hieremię
xxii. & multis alijs locis.

Iam audiamus ipsius æterni uerbi Dei
de sua scriptura testimonium. Nam hæc
questio agitabatur in ecclesia tempore Chri-
sti à summis Doctoribus, qui nõ putabant
scripturam ad salutem sufficere sine traditio-
nibus Patrum, ex horum Rabinorum nu-
mero uenit unus ad Christum, & rogat: Ma-
gister, quid faciendo uitam æternam possi-
debo? Sed hunc incredulum & curiosum
Christus remisit ad scripturam, dicens, In le-
ge quid scriptum est? quomodo legis, qua-
si diceret. Putas tu Deum non constare si-
bi, sed subinde mutare sententiam, sicut ho-
mines leges mutant, & fingunt semper no-
uas de Deo opiniones? Verbum Dei per-
manet in æternum, hoc ipsum quod scri-
ptum habes, tantum facito, & uiues, non ait
quomodo tu putas, uel quomodo audis do-
centes Phariseos & Scribas, sed remittit ad
scripturam, & ait: Quomodo legis? hoc fac
& uiues.

Et hic habemus Mosę sententiam supra
citatam pro scripturæ sufficientia, confir-
matam à Christo. Imò uerbum æternum
pro sua scriptura contra blasphemos bellige-
D ij rans,

rans, qui negant scriptum Dei uerbum ad nostram sufficere salutem.

Et si autem scribæ & Pharisei, ac Doctores suas semper assuebant traditiones uerbo dei, et eas huic etiam prætulerunt, sicut Christus ostendit Mathei xv. & xxij, tamen aliorum, apud quos erat uera Ecclesia, una semper fuit sententia, ex sola scriptura cognoscendam esse uoluntatem Dei, & per eam omnia dogmata esse iudicanda, sicut Christus ostendit, cum ait Iudæis. Scrutamini scripturas, quia persuasi estis uos in eis habituros esse uitam æternam.

Hic Christus clare testatur hanc fuisse ueteris Ecclesiæ sententiam, ex sola scriptura iudicandum esse de uoluntate Dei, & dogmatis, quæ ad fidem & salutem pertineant. Cum autem suam prædicationem ad scripturam exigere iubet, clare ostendit Euangelium in ueteri scriptura contineri, & eos plane stupidos esse, qui negant ea, quæ supra ex Mose citauimus de scriptura, tantum audienda esse, & ad nos pertinere. Propterea, quod Apostoli nondum scripsissent suos libros.

Nam hæc regula erat Apostolis, cum testificarentur Ecclesiæ de Euangelio, nullum
librum

librum recipiendum esse, qui non consentiret cum ueteri scriptura, per hanc regulam reiecerunt ἀπόκριφα, & receperunt Euangelistas, qui suam narrationem ex Prophetis confirmabant. Per hanc regulam Euangelistæ sua probant, & Paulus suæ Epistolæ ad Roma. auctoritatem cõciliat, cum ait, Euangelium suum ante promissum esse per prophetas in scripturis sanctis. Huc pertinet illa, si Mosi crederetis, & mihi utiq; crederetis. De me etenim ille scripsit, & quod hic ait: Scrutamini scripturas, quia putatis uos in illis uitam æternam habere. Illæ enim sunt, quæ testimonium perhibent de me. Iam si in hac controuersia de uerbo non scripto, & hominum commentarijs ac traditionibus antiquitas consulenda est, & standum iudicio Ecclesiæ, opponimus hanc ueteris Ecclesiæ sententiam à Christo confirmatam omnium contradicentium sententijs. Ioannis xij. Sermo quem locutus sum, iudicabit eos in nouissimo die, hic sermo si non esset scriptus, ac non totus scriptus, quis posset esse certus de sua salute, & Dei uoluntate, si fides nostra & salus humani generis penderent tantum ex hominum relationibus, neq; summa religionis nostræ fu-

D iij illes

isset literis mandata, quis auderet sperare, uel unam Christi sententiam integram, & incontaminatam esse relictam? Cum enim Diabolus ad omnia impia dogmata scripturam detorqueat, & ausus sit reijcere per Manichæos, ut nunc curat per Episcopos comburi, quis dubitat eum magis optare, ut potuisset ante mille quingentos annos eam totam semel abolere, & ipsius loco substituere suam blasphemiam, ut diceretur uerbum Dei scriptum, magis quàm uerbum non scriptum & confictum? Ah male consulisset nobis Spiritus sanctus, si partem tantum nostræ fidei & uerbi, ac uoluntatis Dei curasset describi in sacris literis, neq; potuisset Deus iuste nos damnare, si alias doctrinas fuisset amplexi, pro autoritate Episcoporum & Ecclesiæ quandoquidem ipse iubet Ecclesiam audiri. Quod si Ecclesia non esset tantum ex scriptura cognoscenda, sed ex autoritate, potentia, & successione, quis auderet hiscere contra idolatricos cultus institutos ab Episcopis, uel mutire contra manifestam impietatem?

Non uident à Diabolo excecati, hanc blasphemiam atrocissimam, non considerant, quantam ignauiam, inscitiam, & malitiam

Deo

Deo tribuant, cū affirmant eum non curasse, ut describeretur illud uerbum, per quod ait nos supremo die iudicandos. Sed præuidit maliciam Diaboli Spiritus sanctus, & hanc etiam blasphemiam ideo ad illius conatus & sequitiam reprimendam & ad aliorum ora obturanda iniunxit suis scribis, Prophetis, Apostolis, & Euangelistis, ut hoc uerbum scriberent, ut haberemus permanens & perpetuum testimonium, cui tuto fidere possemus, & quo ipse declarare possit se iuste damnare impios. Præcepit Apostolis, ut testificarentur de hac scriptura, & reiicerent omnium aliorum scripta, qui conati sunt sua mendacia inserere cum Euangelio, sicut Lucas in præfatione sui Euangelij testatur. Cum multi conati sunt conscribere narrationem earum rerum, quæ nobis sunt compertissima quandoquidem ab ijs traditas accepimus, qui initio suis oculis uiderunt & fuerunt pars aliqua eorum, quæ narrabant, operæ precium me facturum sperabam, si cuncta à principio summa cum diligentia perquisita scriberem tibi optime Theophile, & quisquis es Dei amās, Christi ane lector, ut haberet de his, quæ Catechista docet certitudinem, & fidem indubitatam.

Hoc tam claro testimonio Spiritus sanctus corda nostra tranquilla reddidit contra Antichristi blasphemiam, qui fidem Spiritus sancti accusat, summæ impietatis & iniusticiæ, cum ait, non curasse eum, ut describerentur omnia nostræ religionis dogmata, sed permisisset ut penderent ex incertis relationibus & rumoribus, quos Episcopi corrumpere & mutare possent, quoties uellent.

Nō fuit hoc uno testimonio cōtentus Spiritus sanctus, sed coegit hunc ipsum, qui pollicitus est se omnia ab initio summa cum diligentia scripturum, rursus testari absoluto libro, suam ipsum liberasse fidem. Nam in principio Actorum ait, se priore uo umine sui Euangelij scripsisse de omnibus, quæ cœpit Iesus facere & docere ad eum usq; diem, quo terras reliquit.

Sed patet hic locus calumniæ, quam non dissimulauit Chrysostomus, cum ait, quomodo potuit Lucas dicere de omnibus dictis & factis Christi scripsisse se, cum Ioannes affirmat impossibile esse ut omnia scribantur, Respondeo inquit: nō dixit omnia, sed de omnibus ad salutem necessarijs.

Sed Spiritus sanctus nihil opus habet hominum suffragijs, Ipse enim qui omnium
est artia

est artifex, & habet omnis uocis scientiam, præuidit quid hic calumniaretur Diabolus, & per ipsum Euangelistam respondit. Nam ubi dixisset Ioannes multa fecisse Iesum miracula, quæ non sunt scripta, continuo addit: Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quod Iesus sit filius Dei, & ut credentes uitam habeatis in nomine ipsius. Quare manifestum est summam illam sermonum Christi, & tot etiam miracula conscripta esse, quor ad confirmandam fidem nostram, & ad omnia quæ credere debemus, declaranda sufficiunt. Nam hic articulus Iesus est ille filius Dei, & hoc promissum semen quod caput serpentis conterit, & uitam à Diabolo ereptam reddit, ac lucem illam obscuratam & contenebratam à principe tenebrarum per lucem Euangelij restituit miseris mortalibus sedentibus in tenebris et in umbra mortis, est scopus totius scripturæ, & propositio atq; conclusio Euangelij Ioannis. Propter hunc articulum Ioannes ait in sua Canonica, se omnia omnibus scripsisse, & eum qui credit in Filium, habere testimonium Dei in seipso, hoc est, intelligere summam scripturæ, & quod Deus scribi uoluerit sacros libros ad testificandum de hoc

D v uenturo

uenturo semine et filio dei, scriptura tota est huius Christi & filij Dei testimoniū, & sub inde in scriptura inducuntur alij atq; alij testes, qui perhibeant testimonium de Christo, quod sit filius Dei, conceptus sine uirili opera, natus de uirgine, passus, resuscitatus &c. Ad hoc ipse respexit, cum ait: Scrutamini scripturas, illæ sunt quæ de me testificantur. Et Petrus in hanc sententiam: Huic omnes prophetæ testimonium ferunt, quod Deus remittat peccata ijs, qui huic Christo confidunt. Et Paulus ad eundem modum ait: Iusticiam testificatam esse à lege, & in Prophetis.

Illā igitur, quæ probant Iesum esse filium Dei, abunde declarant totam fidem Christianam, & omnia ad salutem & uitam æternam necessaria.

Necq; difficile est singulos fidei articulos ex isto deducere. Nam qui credit Iesum esse filium Dei, hunc confiteri oportet Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli & terræ esse patrem Domini nostri Iesu Christi naturalem, cum sit propter eum noster Pater, & nos sumus filij Dei propter Iesum. Sic Christus ait: Creditis in Deum, et in me credite, non creditis quia ego in Patre, & Pa
ter in

ter in me est. Et Ioannes : Qui confitetur Iesum esse filium Dei, is habet Patrem & filium. Item : Qui credit Iesum esse naturalem filium Dei, fatebitur esse illum Emanuelem, quem Isaias uaticinatus est de uirgine nasciturum & passum, sicut etiam scripturæ præmonstrauerant, & ipse ait : O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ. Nonne oportuit hæc pati Christum, & intrare in gloriam suam ? Non potuit etiam filius Dei à morte detineri, sed necesse fuit eum solutis doloribus inferni resurgere, sicut Petrus in Actis ex Dauid probat, sic Paulus uersum ex Psalmo pro eius ascensione citat : Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem, & dedisti dona hominibus. Et Dauid de hoc filio ait : Dixit Dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Quem locum Paulus exponit de Christi regno post resurrectionem & ascensionem, primæ Corint. xv. Si credis Iesum esse filium Dei, tunc fateberis eum misisse Spiritum sanctum, ad sanctificandam Ecclesiam, iuxta ipsius promissionem, & hunc esse Deum, in cuius nomine nos baptizari iussit, sicut in nomine Patris & suo. Item
huic omnia

huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, quod recipiamus remissionem peccatorum per nomen eius, & ipse promittit se resuscitaturum nos ad uitam æternam. Hęc tam copiose declarauit propter Lundenſis Episcopi calumniam, qui omnes fidei articulos negat propterea posse ex scriptura probari, quia Ioannes ait: Hęc autem scripta sunt, ut credatis, quod Iesus sit filius dei, & ut credentes habeatis uitam in nomine ipsius.

SED ASCRIBAM QVOS
que Cyrilli & Augustini sententi-
am ad refutandam hanc
eius calumniam.

CYrillus in Ioannem cap. xij. Magna ait Ioannes, est multitudo signorum Domini, & immensus numerus, sed hęc quę retulimus, sufficiunt ad plenissimam fidem faciendā attente legentibus, nec accusandus sum, si omnia non scripsi. Nam si considerentur singula, nullo prætermisso, orbis librorum multitudinem non caperet. Hyperbolicus autem dicimus sermonis eius uirtutem proferri. Non igitur omnia quę fecit, scripta sunt, sed quę scribentes tam ad
mores

mores quàm ad dogmata putauerunt sufficere, ut recta fide, & operibus, ac uirtutibus rutilantes ad regnum cœlorum perueniamus per Christum dominum nostrum.

Nouum igitur mendatium est, recens in officina diaboli confectum: omnia religionis dogmata non posse ex scriptura probari & humanas traditiones sine scriptura, esse bona opera: Ecclesia Cyrilli tempore, hanc blasphemiam ignorauit, sicut ipse hic clare testatur.

Augustinus totidem uerbis hoc affirmat exponens sententiam supra citatam à Ioanne: Hæc scripta sunt, ut credatis &c. Cum Dominus Iesus inquit, multa signa fecisset, non omnia scripta sunt, electa enim sunt, quæ scriberentur, quæ credentium salutis sufficere uidebantur. Hæc propterea ex scriptoribus adduco, ut monstrem eos falso imputare ueteribus hanc recentem blasphemiam, & quia solent absterrere imperitos patrum autoritate, cui quantum tribuendū sit, post dicam.

Iam ut finem faciam in citandis testimonijs, duos tantum sed probatissimos & certissimos addam testes contra hanc diabolicam Sophisticam, Petrum et Paulum. Nam
quili-

libet habens communem sensum clare intelligere potest Petrum scripsisse secundam Epistolam contra hos blasphemos, qui confingunt nouū uerbum. Vocat enim scripturam ipsam Prophetiam & Pseudoprophetas, qui aliquid contra, aut præter scripturam Propheticam & Apostolicam docent, & tradidit hanc regulam, qua uitari possint eorum mendacia, si expendamus ea ad propheticum sermonem, uel propheticam scripturam, cui iubet nos auscultare tanquam lucernæ, quæ tenebras & mendacia diaboli discutit & depellit. Huius uerba sunt.

Hanc uobis secundam scribo Epistolam, ut extimulem uos quatenus memores sitis uerborum, quæ prædicta sunt à sanctis Prophetis & mandati nostri, qui sumus Apostoli Domini & seruatoris. Nam scire debetis, quod in extremis diebus uenturi sunt illusores, hos supra proprijs notis depingit, quod clam inducent sectas perniciosas, uel ut Paulus ait: In hypocrisi loquuntur mendacium, prohibentes nubere, & abstinere à cibis quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & Dominum, inquit, qui eos mercatus est negabunt, & uiam ueritatis maledictis afficient, sicut blasphemus

phemi nunc maledicunt Paulo propterea, quod clare confutat humanas satisfactio- nes, iustificationem, & redemptionem ex o- peribus. Propterea inquit propter aua- ritiã ficticijs sermonibus, & σοφοισμῶν μύθοις de uobis negociabuntur, comparat eos cum Sodoma & Gomorra, & ait eos habere plenos oculos adulteriꝝ. Satis autem constat, qui circumferant hæc insignia. De morum turpitudine pudet me loqui, pro scriptura tantum contendo, quam pedibus conculcant & exurunt. Sed eorum dogma Petrus uocat Sophisticas fabulas, & falla- ciam ait deregendam, ad laternam prophe- ticæ scripturæ. Et habemus inquit, prophe- ticum sermonem, cui benefacitis attenden- tes, sicut lucernę lucenti in obscura nocte, do- nec illucescat dies, & Lucifer oriatur in cor- dibus uestris, cum sciatis nullam propheti- cam scripturam esse humanę interpretatio- nis, uel humana uoluntate obtrudi, sed san- ctos dei homines à Spiritu sancto agitari ad loquendum.

Hic est amplissimum testimoniũ ad om- nes doctrinas & traditiões citra scripturam refutandas, imò ad reiiciendos omnes inter- pretes, qui ex suo sensu sine scripturalo-
quuntur.

quuntur. Diserte enim distinguit inter prophetiam uel propheticam scripturam & interpretationem, quæ fit ex proprio sensu ac traditionibus, quæ pro hominum uoluntate obtruduntur, uocat omnes doctrinas sine scriptura Spiritus sancti *συνόψισμι δ' οὐς μύθους*, & mirabilem hic tribuit auctoritatem ueteri Prophetiæ, & scripturæ propheticæ. Cum enim pro sua doctrina allegasset conspectam Christi diuinitatem, & uocem patris de cælo auditam, ac Mosis & Heliæ testimoniū Christo exhibitum in monte sancto, satis firmis & illustribus argumentis est usus pro fide sibi concilianda, & tamen omnibus ijs allegationibus præfert scripturæ firmitatem, et firmiorem inquit habemus propheticam scripturam, cui bene facitis auscultantes, sed idem est Spiritus sanctus, sui semper similis in Mose, Prophetis, Christo, Apostolis Christus ait: scrutamini scripturas, & per hos testes examine meam prædicationem. Petrus subscribit: Benefacitis inquit, qui ad propheticam scripturam omnem doctrinam, etiam meam exigitis, & hortor uos ut etiam Pseudophophetarum eorum, qui nouam prophetiam, & nouum uerbum confingunt, ad hanc lucernam diligenti

gentius

gentius & propius aspiciatis . Sic enim deprehendetis diaboli Sophisticam . Vocat autem omnes humanas doctrinas citra uerbum tenebras, & hoc tantum laternam & lucem, ut Dauid etiam appellauit : Lucerna inquit pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis . Paulus in utraq; ad Timotheum & ad Titum serio monet de extremi temporis blasphemijs uitandis, qui noua & impia dogmata sine uerbo obtrudunt, & Regulam qua caueri possunt, annectit hanc, si resistamus in uerbo & sacris literis, extra quas pedem mouere prohibet, & addit, hac regula obseruata, saluum facies te ipsum, & eos, qui te audiunt, hac non obseruata, prolaberis ad stultas & impias disputationes, quas qui sequentur, aberrabunt à fide, & ad maiorem impietatem proficient, ac subuertent auditores, & capientur diaboli calumnijs . Depingit hos Pseudopphetas uiuis, & suis ipsorum coloribus, facitq; antithesim boni doctoris Euangelij, et impostoris ac Hypocritæ . Describit autem utrunq; ex ijs notis .

E Bonum

Bonum Doctorem & Episcopum quod sit.

- 1 Vnius uxoris maritus
- 2 Sobrius
- 3 Modestus
- 4 Ornatus
- 5 Hospitalis
- 6 Aptus ad docendum
- 7 Non uinolentus
- 8 Non percussor, sed æquus & alienus a pugnis
- 9 Non turpiter lucri cupidus, sed alienus ab auaritia
- 10 Non bilinguis
- 11 Non nouitius, sed tenens mysterium fidei cum pura conscientia.

Impostores & Hypocritas quod sint.

- 1 Prohibentes nubere
- 2 Ingrati
- 3 Intemperantes
- 4 Superbi & inflati
- 5 Carentes affectu & immites

Maledici

- 6 Maledici, calumniatores, qui in erro-
rem adducunt, & errant ipsi.
- 7 Voluptuosi & incontinentes
- 8 Attoniti & immites & rixantes de uoca-
bulis & implacabiles
- 9 Auari, & sui amantes
- 10 Proditores & temerarij.
- 11 Habentes speciem pietatis, cum eius uim
abnegauerint.

Nec quisquam ita cæcutit aut desipit,
qui non impostores à bonis doctoribus his
notis internoscere & discriminare possit,
sed tamen, quia multi sunt hypocritæ, qui
pietatem & religionem Angelorum simu-
lant per impurum cœlibatum, & delectum
ciborum ac uestium, nominatim hanc eorū
doctrinam perstringit, ait eos à doctrina fi-
dei discessuros esse, & uim pietatis, hoc est,
iusticiæ fidei negaturos, & in hypocrisi do-
cturos mendacium, & doctrinas dæmonio-
rum, has scilicet, quod matrimonium cer-
tis personis sit illicitū & prohibitum. Item
cibi, & uestes, atq; eis ipsis doctrinis tribue-
re iusticiam, & uim pietatis, uel perfectio-
nem Christianam, ait hos à ueritate & à sa-
cris literis auditum auertere, & conuerti ad
E ij fabulas

fabulas, non sustinere sanam doctrinam, sermonem Domini nostri Iesu Christi, & eam quæ ad pietatem per fidem ualet, sed coacervare sibi magistros, qui iuxta proprias ipsorum concupiscentias doceant, & insanire circa quæstiones & pugnas uerborum, propterea quod eis adempta sit ueritas, & persuasi sint quæstum esse pietatem, quod sint mente corrupti, & ἀδόκιμοι περί τήν πίσιν, qui sibi parum placent in doctrina fidei, sed spem ponunt in doctrinis à se & alijs inuentis, easq; admirantur, pro cœlesti sapientia, & uera pietate:

Nam Paulus ipse sic exponit ad Thessaliam ait: quod Deus sit missurus eis efficaciam illusionis, ut credant mendacio, & condemnentur omnes qui non crediderunt ueritati, et sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi, sed sunt ἐν δολήσασαυτες ἐν τῇ ἀδικίᾳ, id est, sunt sibi placentes in iniustitia, uel se iustos existimantes in ijs rebus, in quibus non est iustitia, hoc est, in operibus manuum suarum, in doctrinis hominum, quæ non probantur uerbo Dei, sed ex miraculis & prodigijs mendacibus. Isti non auscultant Angelis, Christo nato canentibus: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax ἐν δολίᾳ hominibus,

nibus, non sibi satis placent in hoc infante, quod sit miser, & abiectus ac deformatus cruce, quæstum existimant pietatem, opes, & imperia quærunt, non auscultant Deo de cœlis sonanti: Hic est filius meus dilectus, qui mihi placet, sibi in alijs rebus placent, q̄ in eo, in quo Deus nos uoluit gloriari.

Hos Paulus auersari iubet, negat eos audiendos esse, ac ne quidem cum eis disputandum, sed fugiendum ab ipsis, sicut à serpente Cancro, & obsurdendum ad eorum *βελήλας καὶ γραιώλας κώδους*, & stultas & impias quæstiones, non permittit nos extra scripturam mouere pedem, ut cum eis congregiamur, sed mandat resistere in sacris literis, cum ait. At tu persta in his quæ didicisti, & quæ tibi cōcredita sunt, sciens à quo didiceris, & quod à puero sacras literas noveris, quæ te possunt eruditum facere per fidem ad salutē quæ est in Christo Iesu, propterea quod omnis scriptura diuinitus inspirata utilis sit ad doctrinam & redargutionem &c. & sic ratiocinatur: Episcopus debet resistere in ijs literis, per quas possit eruditus esse in doctrina fidei, uitare dæmoniorum doctrinas, & seipsum ac audientes seruare. Sed tales sunt sacræ literæ. Minorem pro-

E iij bat, &

bat, & primo hanc partem de absoluta eruditione, ex enumeratione officiorum boni doctoris. Quandoquidem inquit, omne officium doctoris est uel

Ad } Doctrinam
 } Inuestigationem
 } Castigationem
 } (Disciplinam eam quæ est in iustitia.

Oportet enim, ut ipse ait: Episcopum esse *διδασκτικόν, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν*: & qui possit reuincere eos, qui se opponunt ueritati; præterea etiam oportet errantes ex ignorantia uel infirmitate corrigere, & reuocare in uiam: demum pueri lætæ opus habent, & *παιδεία*. Iam si sacræ literæ sufficiunt ad *διδασκαλίαν*: Igitur omnes articuli fidei, & uniuersa ad salutem necessaria possunt ex ijs doceri.

Deinde si ualent ad eos reuincendum, qui resistunt ueritati, uel oppugnant dogmata fidei, & obtrudunt doctrinas dæmoniorum, igitur omnes Hæreses possunt ex eis refutari, & mentiuntur, qui uerbum non scriptum propterea confingunt. Non patet hic effugium, ut dicant, & si sacræ literæ ad hæc ualent, tamen non sufficiunt. Falsum est, inquit Paulus, quandoquidem affirmo
 sacras

facras literas abunde omnia suppeditare, ut homo dei integer sit, & ad omne bonū opus paratus. Mentuntur igitur, qui fingunt bona opera citra uerbum Dei.

Alteram partem Minoris sic probat, ij qui stultas quæstiones, pugnas uerborum, prophanas, & aniles fabulas, & in summa, doctrinas hominum sine uerbo sectantur, aberrant à fide, & fiunt impij. Igitur si tu perstes in sacris literis, & ultra non progrediaris, seruabis teipsum & eos, qui te audiunt, ab hac diaboli Sophistica, maxime si iuxta meum mandatum commonefeceris fratres, sicut bonum ministrum Iesu Christi decet de sana doctrina & dogmatis dæmoniorum. Hæc inquit, commenda fidelibus hominibus, qui erunt idonei, ut alios quoq; doceant, & rursus: De his si commonefeceris fratres, bonus eris minister Christi Iesu enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quam usq; sequutus es. Cæterum prophanas & aniles fabulas reijce, quin potius exerce teipsum ad pietatem, attende tibi ipsi & doctrinæ, & persiste in his. Nam si id feceris, seruabis teipsum & eos, qui te audierint. Ad hæc præceptum addit: Hoc præceptum commendo tibi Ti-

mothee fili, iuxta prophetias, quæ te præceserunt, ut milites in eis bonam militiam habens fidem & bonam conscientiam, quam nonnulli deferentes naufragium fecerunt circa fidem.

Et hic aperte iubet nos cum diabolo militare per ueterem prophetiam, & ex hac fidem confirmare, & formare conscientiam, & addit causam, quod alioqui cum alijs fidem simus amissuri & facturi nobis errabundam conscientiam. Postremo non contentus hæc simpliciter monuisse obtestatur per omnia sacra.

Obtestor inquit, te coram Deo, & Domino nostro Iesu Christo, qui iudicaturus est uiuos & mortuos in apparitione sua, & per regnum ipsius; prædica uerbum, insta, urge, opportune, importune, ἐλεγγον, obiurga, exhortare cum omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed iuxta concupiscentias suas coaceruabunt sibi magistros &c. Hoc tempus si nunc non est, cum fides nostra ex uerbo non scripto, humanis traditionibus, consuetudine, cerimonijs, Patribus, & synodorum statutis, sine uerbo Dei probatur, cum manifesta scriptura pro cuiuslibet

libet uasri hominis commento eluditur. Imò cum nobis è manibus excutitur & comburitur, nunquam erit expectandum.

Si tales homines nō sunt φίλαυτοι, & suæ sapientiæ admiratores, si non sunt auari, si non sunt ἀλαζόνες, & Thrasones, si nō sunt ostentatores et βλάσφημοι, qui nouum uerbum confingunt, si nō sunt parentibus immorigeri & ingrati, qui nō egrediuntur suas caueas ad subueniendum seni & morituro parenti, si non ἄσσεργοι qui pro simulata castitate non audent agnoscere suos filios, si non sunt ἄσπονδοι qui implacabiliter cum pietate bellum gerunt, si non sunt διάβολοι, & uere membra diaboli, si non sunt imperantes, sine misericordia, negligentes sui officij, doctrinæ, & operum uere bonorum, si non sunt Regum, regnorum, & Europæ προσδ'όται, si nō φιληδ'ονοί μαλλομῆ φιλόθεοι, qui damnant matrimonium, ne cogantur ducere uxores, & abstinere ab aliorum coniugibus, si non negant uim pietatis, idq; sub ipsius specie & prætextu, qui plus tribuunt humanis traditiōibus, quam mandatis decalogi, & docent has esse perfectionem Christianam, ut iustitiam fidei

detrahant, nunquam fuerunt, nec erunt in æternum.

Paulus dicturus ultimum uale Ecclesiæ, conuocat Synodum cuius authoritatem, & testimonium ualiturum esset apud omnes posteros, & in ea sic concionatur Episcopis Asiæ. Contestor uos hodierno die, quod mundus sum à sanguine omnium uestrum. Non enim cælaui uos eorum aliquid, quæ essent in rem uestram, sed exposui omne consilium Dei, per triennium nocte & die sine cessatiõe, & cum lachrymis monens unumquenq; uestrum. Noui enim quod post discessum meum lupi rapaces in uos ingressuri sunt, non parcentes gregi, & ex uobis exorientur uiri loquentes peruersa ut abducant discipulos post se. Quare attendite uobis, & uniuerso gregi, & uigilate memores, quod per triennium hæc cum lachrymis monuerim. Et nunc fratres commendo uos Deo et sermoni gratiæ ipsius, qui potens est uos superstruere, & dare hæreditatem inter sanctificatos omnes.

Hic Paulus Synodum monet de Pseudo prophetis, & contestatur totam Ecclesiam, ut diligenter meminerint huius monitionis, quam continuo per lachrymas etiam
totum

totum triennium inculcauerat, ut sibi cauerent ab ijs lupis, qui deuorassent corpora & animas per impia dogmata, & traditiones, quas eo prætextu Ecclesiæ obtrufuri erant, quod Apostoli non potuerint dicere de omnibus ad fidem & salutem necessarijs, nec uniuersa religionis dogmata, in sermone gratiæ Dei contineri. Ego inquit uos hodie testes adhibui, ut si per has persuasiones peccatis, mundus sim à sanguine uestro, nec Christus mihi imputabit uestram perditionem. Scio hoc futurū, & totus horreo propter clades Ecclesiæ, cū intueor Prophetias de extremis temporibus. Propterea uerebar, ne Christus hoc mihi imputaret, si uos non præmonuisssem, hoc fecit me tam sollicitum, & horribilis illa blasphemia ac idolatria, quæ est oppressura Ecclesiam, toties excussit mihi lachrymas. Sed quid faciam, cū audio Danielelem dicentem: Perpetrata est definitio. Non possum aliud, quam commonefacere, ne audiatis, aut recipiatis aliquid nouum dogma, hoc prætextu, quasi ego non patefecerim uobis omne consilium Dei, quod uos scire referat, uel cælauerim uos aliquid, quod esset ad salutem necessarium. Nescio quid addam, nisi ut uos ser-

moni

moni gratiæ Dei commendem, uel commendem sacras literas uobis, quæ possunt superstruere, & super fundamento Christo, super quo tota Ecclesia, omnes Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli superstructi sunt, ædificare. Christus fundamentum est Ecclesiæ, nos lapides & ligna, qui uarijs tentationibus expolimus, spiritus sanctus architectus uerbum Dei cementum & bitumen quod continet. Nam in uerbo Dei inædificamur Ecclesiæ, & per id in ea retinemur. Hoc nos Christo incorporat & consociat, atq; consolidat, ne omni uento doctrinæ circumferamur & rapiamur, atq; rursus excidamus.

Hoc scutum est contra ignea tela diaboli, hoc solo gubernaculo regitur nauis Ecclesiæ. Hoc clauo nobis excusso, necesse est nos naufragium facere circa fidem. Ad hoc uerbum Petrus nos iubet aspicere, tanquam ad laternam, quæ in tenebrosa nocte ignorantia & contemptus Dei, infidelitatis, & audaciæ, excæcatorum à diabolo mentium lumen fidei, & diuinæ uoluntatis monstrat cognitionem, ne prolabamur ad hæreses, & doctrinam Pseudoprophetarum recipiamus. Ad hanc lucem, quæ omnes tenebras errorum discutit, Christus & Petrus iubent

nos

nos omnem doctrinam aspicere, & ad hanc seu ad lydium lapidem examinare, & ad hanc sacram anchoram Paulus nos confugere iubet, inter tempestates, & resistere in sacris literis, per hoc nos supremo die iudicandos Christus clare pronunciat, hoc ad uitam æternam acquirendam sufficere Ioannes scribit, ad hanc scripturam Christus quærentem de ratione salutis remittit, hoc uerbum Lucas se summa cum diligentia scripsisse affirmat, ad hoc uerbum Esaias eos, qui nouas reuelationes quærebant, ablegauit, ad hoc Christus reuocat miracula quærentes, habent inquit, Mosen & Prophetas, si eis non fidunt, nec si quis ex mortuis resurgat, sunt credituri: Per hoc uerbum Moses mandat regibus, ut Deum timeant, ex hoc uerbo iubet sacerdotes iudicare, postremo ait, hoc sit ante oculos uobis descriptum, ut nemo possit ignorantia excusari, & cœlum atq; terram contra nos supremo die testaturos esse, quod ex industria & uolentes dedamus nos rursus diabolo, si admittamus aliquam doctrinam sine uerbo Dei, uel iudicemus de ipsius uoluntate sine testimonio sacræ scripturæ. Collegi nunc testimonia ex sacris literis contra crassam illam blasphemiam de

am de uerbo non scripto, & addam Patrum sententias, ubi absoluero disputationem de expositione scripturæ .

IAM DE ALIA SENTENTIA dicendum est, quæ asserit iudicium de expositione scripturæ pertinere ad Ecclesiam, hoc est, ut ipsi exponunt, ad Synodum & Doctores probatos ab Ecclesia .

ET si autem quilibet agnoscere modum suæ fidei debet, & audire Ecclesiam, de uerbo Dei monentem, sicut Christus, & Paulus mandant, & præterea magnam referre gratiam Patribus, qui multas scripturæ phrasas nobis propter linguarum ignorantiam incognitas exposuerunt, nec permiserunt hæreticos pro sua libidine torquere scripturam ad impia dogmata, sed acerrime restiterunt, & eos confutarunt ex collatione scripturarum & manifestis sententijs, tamen procul hoc abest à Christiana modestia, & à mente Christi, & Pauli alienissimum, ut agnoscamus aut amplectamur aliquod dogma hominum authoritate sine testimonio scripturæ, tantum abest, ut eos, qui Apostolorum

lorum & Patrum loca occuparunt, debeamus agnoscere pro ecclesia, si nō teneant uerbum Dei, uel si contra ipsum definiant.

Debet enim manere semper, & in omnibus iudicijs summa autoritas uerbi Dei, à quo Ecclesia suam habet autoritatem, & ex eo de omnibus controuersijs doctrinæ est pronuntiandum, iuxta præceptum Moysi, Deut. xvij. quod Christus confirmat, cum ait: Sermo quem locutus sum, iudicabit eos in nouissimo die. Et Paulus: Si quis aliud Euangelizauerit, anathema sit. Huc pertinent illa, quod tibi præcipio, hoc tantum facito Domino, et non addetis uerbum quod loquor uobis. Item: Si quis non manet in doctrina Christi, uel aliam affert, ne recipiatis eum in domū, nec aue ei dicatis &c.

Nam si liceret quibuscunq; quantalibet sanctitate & eruditione præcellentibus, uel ipsis etiam Synodis Episcoporum exponere scripturam pro arbitrio, non reddita ratione suæ sententiæ ex manifesta scriptura possent hoc prætextu novos subinde fidei articulos facere, quoties noua consilia eis in mentem uenirent, & torquere scripturam ad suas cupiditates, & in summa tot absurda hanc assertionem consequuntur, quot
priorem

priorem à tergo comitabantur Blasphemiam, ut propositis aliquot exemplis, non erit difficile demonstrare .

1 Origenes exponit illam Pauli sententiam: Arbitramur iustificari hominem absq; operibus legis, de Cerimonijs . Et hanc interpretationem Scholę magno consensu sequuntur :

2 Tertullianus damnat secundas nuptias, propterea quod non licet fratris uxorem ducere . Nam omnes, inquit, Christiani sunt fratres .

3 Communis expositio est illius præcepti Apostolici : Episcopus unius uxoris uir sit, id est, ne bigamus admittatur ad officium, uel is, qui uiduam duxit ante sacerdotium, sed qui uirginem habuit, & iam est cœlebs . Alij ad pluralitatem beneficiorum referunt, quasi uero uxor significaret sacerdotium .

4 Hyeronimus contra Iouinianum argumentatur : Bonum est mulierem non tangere, igitur coniugium est malum .

5 Pontifex sic ratiocinatur: Translato sacerdotio, necesse est ut legis quoq; translatio fiat, igitur ad me pertinet condere nouas leges, quibus teneantur Christiani sicut Iudei
Mose

Mose præscriptis. Et in summa quicquid est abusu, & manifestæ idolatriæ in doctrina Ecclesiastica, defenditur ex Patrum commentarijs, & expositione scripturæ.

Citant pro inuocatione sanctorum, & adoratione imaginum illud ex Psalmo: Laudate Dominum in sanctis suis, quasi uero nulla esset laus Dei in sanctis, nisi per eorum inuocationem, & manifestam idolatriam in cultu imaginum. Item ex Job quinto cap. allegant illud: Voca, si quis est, qui respondeat, & ad aliquem sanctorum conuere, igitur inquit, licet inuocare sanctos.

Et cum reuincuntur ex manifesta scriptura suæ impietatis & inscitæ. Nam alter locus in Hæbreo est. **חללו אל בקרשי** Laudate Dominum in sanctuario suo, & alter **קרא נא חיש ענוך ואל מי מוקרשים** Nomina obsecro, quis est tibi conferendus, & compara te ad aliquem sanctorum. Hic statim se defendunt per auctoritatem Ecclesiæ, allegant pro imaginibus septimam Synodum habitam Niceæ, ubi decretum fuit imagines retinendas esse in Ecclesia, tanquam libros laicorum. Et cum huic opponitur concilium 330 Episcoporum, quod Constantinus Bizantiæ habuit, in quo

F

imagines

Imagines sunt abolitæ . Respondent hoc
 concilium non tanti momenti esse , quan-
 tum est concilium Romæ celebratum à Pon-
 tifice . Sic fit, ut expositio scripturæ, quæ de-
 ferebatur iudicio Ecclesiæ, & multitudinis
 ad arcenda petulantia ingenia, & ne singuli
 fanatici torquerent eam ad impia dogma-
 ta, unius tandem Pontificis arbitrio & cupi-
 ditatibus seruiat, isq; pro mulierculæ bene-
 uolentiâ, quo uelit uertat . Nam Synodus
 Nicena hæc septima, ad petitionem Irenæ
 Reginae, quæ uolebat imaginem beatæ Ma-
 riæ coli, & mulieres habere deam, sicut uiri
 Deum Christum habent, celebrata est à Pon-
 tifice. Sic nulla est creatura Dei, nihil tam be-
 ne constitutum à Deo, quo non abutatur
 diabolus ad prouocandam Dei iracundiam
 & hominū perniciem. Sed quomodo abuta-
 tur diabolus nomine & authoritate Eccle-
 siæ, statim post dicā, illud primo admonere
 uolui . Patres omnes ac singulos quantum-
 cunq; sanctos, & doctos habuisse sua errata,
 & facile intelligi potest ex libris retractatio-
 num Augustini omnium facile doctissimi,
 quid sentiendum sit de aliorum tam uastis
 uoluminibus, qui nihil recantarunt . Sunt
 igitur errata in patribus, ut nemo diffitea-
 tur, &

tur, & alij alijs periculosius & perniciosius errabant, ut Origenes, Tertullianus, & Cyprianus, qui palam impias opiniones defendebant. Alij paleas, fœnum, & stipulam inuexerunt in Ecclesiã, & admiscuerunt expositioni scripturæ, sed tamen præcipuos articulos fidei incontaminatos tenuerunt. Vtrorumq; structura ruet ad magnam illam tempestatem, de qua Christus in Matheo loquitur: Et exurentur paleæ, cum reuelatus fuerit dies Domini, ab illo igne, de quo Hieremias ait: Nunquid uerba mea sicut ignis &c. Et de humanis doctrinis inquit: Quid paleis cum tritico? &c. Paulus hanc metaphoram de paleis & igne à Propheta mutuatus est, sicut reliquas suas Prophetias de claudibus Ecclesiæ & Antichristo, ac reditu Iudæorum ad fidem &c.

Sed postquam Pontifex summum locum occupauit in Ecclesia, & delatum est ipsi iudicium de patribus & Synodis, hic totam religionem ad suas cupiditates atemperauit, & indulsit Sophistis ac monachis torquentibus scripturam, & Patrum errata allegantibus ad quælibet dogmata statuenda, quæ *πρός τὰ ἀλφίτα* facere uidebantur, & conferre ad ipsius potentiam augendam, cum

F ἦ istis

istis collusit & reposuit ipsis dignam gratiam, eorum sectas & dogmata pro sua auctoritate confirmabat, & reuoluit libros eorum in canonem & Catalogum doctorum Ecclesiæ, ut controuersiæ religionis de expositione scripturæ ex ipsorum placitis iudicarentur. Neq; enim in hac discordia orbis, & miserrima dissipatione Ecclesiæ quicq; remittere uult, aut condonare tranquillitati publicæ, aut pereuntibus animabus, nec Synodum cogi sinit, nisi deferatur iudicium ipsi à iuratis, & ex canonibus pronuncietur. Sed si iudicium de controuersijs sit penes hanc Ecclesiam, frustra nitij, & nihil præter odium quærere, extremæ dementiæ est, eritq; consultissimum, ut etiam nos adulemur diabolo, grassanti in Ecclesia per impijssima dogmata, & crassissimam idolatriam. De pœnis purgatorij non esset magna res, cum possit Pontifex facere nobis hanc gratiam, ut liberet inde per indulgentias, de inferno tantum sumus solliciti, utrum potestas clauium istuc extendatur, sicut allegant: & portæ inferi nõ præualebunt aduersus eã.

Sed Christus ait Lucæ ix. Quem mei, meorumq; uerborum puduerit coram hominibus, pudebit ipsius filius coram patre suo.

Et rur-

Et rursus Math. x. Qui me negauerit coram hominibus, negabo eum coram Patre meo, & angelis Dei, & clare pronunciat nos ex sermone quem ipse locutus est iudicandos fore, & damnatos abituros in ignem æternum & infernum inferiorem, ex quo nulla est redemptio. Hæc tam duræ comminationes nos reclamare cogunt, & perturbare pacem huius Ecclesiæ, quæ audet aliquid contra uerbum Dei statuere, etiamsi seditiosi & heretici dicamur, quod palam audire ipsa morte longe est acerbius, sed consolatur nos Christus, qui ait: Hæc prædixi uobis, ne offenda mini, cum extra congregationem uos interficiant, & uenerit hora, ut omnis qui uos interficit, arbitretur se obsequium prestare Deo. Scimus hæc non tantum ad Apostolos, sed ad eos etiam, qui in his postremis sunt temporibus pertinere, propterea quod Christus ait: In fine mundi futuram huiusmodi tribulationem, qualis non fuit à condito mundo. Durius profecto nobiscum nunc agitur quam cum Apostolis, quando quidem diabolus ipsi permisit, ut dicerentur Christiani, & pro Christo pati, quod plenum erat consolationis, sicut Lucas scribit: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni

habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Nobis multo acerbissimum est, quod dicimur comburi pro diabolo, sed nos nouimus ipsius sophisticam, & Christum prædixisse, quod sub suo nomine occupaturus esset summum locum in Ecclesia, & seducturus orbem, paucis exceptis, qui haberentur pro catharmatis & peripseomatis, id est, piaculis mundi, & tam paucos ueniente Christo retenturos esse fidem, ut ipse præ admiratione exclamet: Putas quod filius hominis inuenturus sit fidem in terra, cum aduenierit? Neque dubium est, quin hæc ipsa, quæ nunc se uocat Ecclesiam, secuta tum sit futura, sicut ipse clare uaticinatus est, cum ait, sicut fuit in diebus Noe, ita erit in aduentu filij hominis. Non potest Christus uenire, quamdiu isti hæretici, qui reclamant & perturbant Ecclesiæ tranquillitatem, sunt superstitites.

Hæc tam multis uerbis dixi, ne terreatur pijs ad fulmina uerborum, & Sophisticam diaboli. Ecclesia non est ex successione, titulo, potentia, opibus, & hominum opinionibus cognoscenda, alias habet notas, crucem, quia oportet nos conformes fieri imaginis filij Dei, & omnes qui pie uolunt

uiuere

uiuere, persecutionem patientur. Hęc crux non est accersita, ut illa monachorum, sed nobis multum renitentibus imposita, quis non malit florere & regnare cum Episcopis, & postea cum Christo, si utrunq; possit nobis contingere? sed arcta est uia, quę ducit ad uitā, & pauci sunt, qui ingrediuntur, certe non essent pauci, si omnes qui uiuunt sub obedientia Romani Pontificis, & ipsius prescriptis saluarentur. Ecclesia Christi semper fuit pusillus grex, etiam in eo numero, quę dicebatur ecclesia, neq; unquam Ecclesia hos pro suis agnouit, ut de Prophetis Christus concionatur: Ecclesia cognoscenda est ex uerbo Dei, sicut Christus ait: Oues meę uocem meam audiunt, qui agnoscunt aliam doctrinam, quā eam quę est à Christo in Euangelio tradita, non pertinent ad Ecclesiam, quia oues Christi non audiunt uocem alienorum, sed fugiunt ab ijs. Hoc facit nos etiam fugere à doctrinis hominum.

Sed scio quid opponant, si cuilibet licet exponere scripturam, tunc infinita erit licentia petulantibus ingenijs torquendi scripturam, & contemnendi Ecclesiam. Imò Ecclesia nihil aliud erit quam respublica Platonicā, et imaginaria tantum, frustra igitur Chri-

stus præcipit audire Ecclesiam, & Paulus sine causa mandauit: ut prophetæ duo, aut tres loquantur, cæteri iudicent, si iudicium sit penes multitudinem.

Respondeo: Semper fuit aliqua Ecclesia, & cœtus piorum in mundo, qui tenuerunt purum uerbum Dei, qui fuerunt audiendi, quod uerbū docerent, nō propter suam authoritatē, sed propter ipsum, à quo habebāt authoritatem, uerbum. Sed ista ecclesia semper oppressa fuit à malis, & à multitudine, quæ tenebat titulum & authoritatem Ecclesiæ, sicut Christus ait falsę Ecclesiæ: Væ uobis, qui occiditis prophetas & sapientes qui ad uos mittuntur, ut ueniat super uos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usq; ad sanguinē Zachariæ filij Barachiz. In morte Abelis cœpit pugna Ecclesiæ, & durabit usq; ad iudicium, neq; pñs aliud expectandum erit, quàm quod Abeli, Prophetis, Christo, Apostolis et Martyribus est factum, sed in hac pugna supermanet mirabili uictoria Christus, qui per suam & suorum mortem mundum cum suo principe diabolo uincit. Nolite inquit metuere: ego uici mundum. Nō est igitur Ecclesia respublica Platonica imaginaria

ginaria, sed hic coetus piorum, qui retinet uerbum Dei, & fuerunt semper aliqui boni doctores in ecclesia, quanquam sepe tam pauci, ut uix Ecclesia potuerit agnosci. Tempore diluuij fuerunt tantum octo anime, ut Petrus testatur, & in maxima illa multitudine populi Israelitici, quem Deum de caelo loquentem audiuit, duo tantum, Iosue & Caleph retinuerunt inconcussam fidem. Tempore Heliae uere uidebatur Platonica politia, cum is diceret: altaria tua euerterunt, & prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quaerunt animam meam. Tempore Hieremiae, Rex & populus cum sacerdotibus contendebant se esse Ecclesiam, & legem non perituram a sacerdote, neque templum Domini destruendum, cum uociferarentur templum Domini, templum Domini, templum Domini est, et propterea se opponebant Hieremie, & deriserunt ipsius prophetiam, ac combusserunt librum. Ecclesia Christi coepit in praesepi, & fuit ualde exigua multitudo pastorum, senis Iosephi, Mariae, & tamen hanc miseram multitudinem angeli agnoscunt pro Ecclesia, & canunt eis suos hymnos, cum summi sacerdotes, principes, & populus dormirent non tam som-

no sopiti, quam sepulti infidelitate. Tenebat tum princeps mundi suum atrium in pace, sed ubi fortiozem se ingressum esse vidit, continuo furebat, & occidit infantes. Non fuit hæc immanitas in humana natura, sed est crudelitas Diaboli, quæ ab illo tempore semper crevit, & augetur ad diem usq; iudicij. Quare certum est istic Christum non esse, ubi diabolus non exercet tyrannidem & crudelitatem. Cum Ecclesia est pacata, in pace sunt omnia, quæ possidet ille fortis armatus, & Christus ex Iudæa rursus fugit in Aegyptum, uel in aliquem angulum cogit mulierem illam in Apocalypsi discedere usq; ad præfinitum tempus, quo rursus aciem instruat contra castra diaboli ex miseris & desperatis hominibus, quibus nulla spes reliqua est, mundum meliorem futurum, sed Antichristum magis, magisq; subinde grassaturum esse in Ecclesia usq; ad extremum iudicium, ijs miseris & desperatis dat Christus audaciam allatrando diabolum, & arguendi eum de impudentissimis ipsius mendacijs, quibus homines perdit. Quare necesse est eum furere, maxime sub finem mundi, & cum detracta fuerit ei larua hypo-
 criseos, & consiciendus est spiritu oris Christi, hoc

fti, hoc est, ipsius uiuo uerbo, quod diuidit etiam carnalem animam, & hominem animalem ex sua sapientia iudicantem à spiritu Dei, & spiritali homine, qui de omnibus iuxta uerbum Dei iudicat.

Iudicium de expositione scripturæ est penes Ecclesiam, est penes synodum & Patres, Episcopos & Pontificem, quando suam sententiam confirmant ex manifesta scriptura & uerbo, per quod oportet totam Ecclesiã iudicari die supremo, & per quod necesse est nos nunc iudicare de Ecclesia. Non aperitur fenestra, uel licentia petulantibus ingenijs ludendi pro sua libidine in scriptura, sed præcluditur iter audaciæ & impudentiæ Antichristi, qui obtrudit impia dogmata sine scriptura. Non dominantur Episcopi nostræ fidei, sicut Paulus ait: & seipsos ridendos exponunt, cum proponunt noua dogmata sine autoritate scripturæ, & irritant uehementia ingenia, tantum abest, ut pacatas reddant cōscientias, uel hac ratione existiment restitui posse pacem Ecclesiæ.

Maximam iniuriam faciunt Patribus, qui dicunt eos hoc docuisse, ut interpretibus, uel Synodis fidere debeamus sine scriptura, sicut ex ipsorū clarissimis testimonijs monstrabo

strabo. Recens est hæc Sophistica, Patribus
& Synodis ignota

Constantinus Magnus, qui primus dota-
uit Ecclesiam, & summam ei authoritatem
atq; maxima priuilegia tribuit, & quem no-
stri hodie Episcopi pro Christianissimo Im-
peratore agnoscunt. Plane refutauit hoc
mendacium in Nicena Synodo, cum omni-
um Episcoporum consensu. Huius uerba
sunt Euangelici & Apostolici libri, nec non
antiquorum Prophetarum oracula, plane
instruunt nos quid de uoluntate Dei sentia-
mus. Quare hostili posita discordia, sumamus
ex dictis diuini spiritus quæstionum
explicationes. Quare constat totius tum ec-
clesiæ fuisse sententiam, in omnibus contro-
uersijs de expositione scripturæ ex scriptura
pronunciandum esse, & ex manifestis & cla-
ris locis eos refutandos, qui minus claros ad
impia dogmata torqueant. Non fuit tam
impudens Arrius, ut auderet suum dogma
obtrudere Ecclesiæ sine authoritate scriptu-
ræ, sed contendebat Athanasium & alios nõ
recte exponere scripturam, Et refutatus est,
atq; conuictus non authoritate Athanasij &
aliorum Episcoporum, uel potentia Impera-
toris, sed ex manifestis scripturis.

Illustris

Illustris est hæc Cypriani sententia de au-
 thoritate scripturæ, & quantum patribus
 sine scriptura pronunciantibus sit tribuen-
 dum. Mandant martyres aliquid fieri, si iu-
 sta, si licita, si non contra Dominum, a Dei
 sacerdote facienda sunt, si obtemperantis fa-
 cilis & prompta consensio, si petentis fuerit
 religiosa moderatio. Mandant aliquid mar-
 tyres fieri, sed si scripta non sunt in Domini
 lege, quæ mandant, ante est, ut sciamus illos
 de deo impetrasse quod postulant, et tunc fa-
 cere quod mandât. Neq; enim potest statim
 uideri de diuina maiestate concessum, quod
 fuerit humana pollicitatione promissum.
 Ita martyres nihil possunt, si Euangelium
 solui potest, aut si Euangelium non potest
 solui, contra Euangelium soluere non pos-
 sunt, qui de Euangelio martyres sunt. Et
 hic gloriosissimus martyr & Episcopus cla-
 re affirmat nullum dogma recipiendum esse
 in Ecclesia propter Episcoporum authori-
 tatem, aut martyrum sanctitatem sine scri-
 ptura, sed oportere eos probare suam do-
 ctrinam ex uerbo Dei, priusquam hanc Ec-
 clesiæ proponant. Quare constat eos, qui
 hanc tribuunt Ecclesiæ & Patribus autho-
 ritate statuendi aliquid citra scripturam,
 & de

& definiendi de controuersijs religionis sine uerbo, manifestam facere iniuriam ueteri Ecclesiæ, cum hanc ei nouam effingunt Sophisticam. Et quid potest clarius dici in hac causa, quàm quod supra ex Petro citauì, quod prophetica scriptura, cui nos auscultare iubet, & ad quam uult omnes omnium doctrinas examinari, non sit *ιδίας ἐπιλύσεως* ex nostra interpretatione, aut conferenda sit hominum commentarijs. Omnino uult hæc duo distincta esse, sic ut iudicem, & causam iudicandam, ut lucem & tenebras illuminandas, non facit priuatam aut propriam nostram interpretationem iudicem scripturæ, sed contra scripturam iudicem facit priuatae interpretationis. Non aut interpretes tribuere lumen propheticae scripturæ, sed contra propheticam scripturam esse lanternam, qua discutiuntur tenebræ in priuatis interpretationibus.

Virulenta igitur diaboli calumniã est, qua lucidum uerbum Dei suarum tenebrarum proprio epitheto, obscuritate deformat, ait enim scripturam tam obscuram esse, ut intelligi non possit sine Patrum commentarijs, & expositione Ecclesiæ, & tam ambiguam, ut possit trahi ad omnes hæreses conficendas

mandas. Diaboli hæc mēdacia sunt, & atrocissima Dei iniuria, quid potest Spiritui sancto contumeliosius obijci, quam detrahere eius scriptis præcipuam omnis orationis uirtutem perspicuitatem. Quod maius conuicium Christo obijci, quam eum tam obscure dixisse nobis de uoluntate Dei, ut potuerit eadem ratione se in cœlo continere. Hæc est gratia, quam diabolus nos referre iubet Christo, pro sua incarnatione & prædicatione Euangelij. Sic cōfert ille hostis Christi, & noster acerrimus omnia conuicia in Christum & ipsius uerbum, in quo solo nostram lucem, uitam, & salutem consistere intelligit, ac propterea omnes querit calumnias, ut hoc nobis excutiat, & reddat omnino odiosum. Hanc diaboli sophisticam nō deprehendunt increduli, sed adorant pro cœlesti sapientia, adeo, ut ubi uis gentium audias scripturam & uerbum sic dehonestari, quod faciant hæreticos, & ille dignus sit capitali supplicio, qui nouum Testamentum audet circumferre sua patria lingua. Et Reges in hac sunt persuasione, quod gratum Christo præstent sacrificium, cum exurunt ipsius uerba, ad quæ manifestanda hominibus nostram miseram mortalitatem induit.

O extre

O extrema tempora, & horribilem cæcitate[m]. O crudele facinus, & atrocissimam blasphemiam.

Sed cum diabolus iam nomen Christi, locum, & officium ad se rapuerit, & curet se Deum dici, & suam doctrinam uerbum nõ scriptum, nihil mirum est, quod transferat suæ doctrinæ epitheta obscuritatem & ambiguitatem in Euangelium, & obtinuerit, ut sua dogmata clara & firma dicantur, quæ lucem afferant scripturæ, & illustrent hoc tenebricosum uerbum Dei. Ipsius inquam Sophisticæ, & fallaciarum propria epitheta sunt obscuritas & ambiguitas. Ipse est princeps tenebrarum & mendaciorum pater, qui cœlestem illam lucem in mente primi hominis lucentem tam clare, ut imago diuinæ mentis in ea luceret, & homo uere ad imaginem Dei factus diceretur, extinxit, aut certe sic obscurauit per peccatum, ut multo magis diaboli ingenium, quam Dei imaginem referamus, sed splendor ille paternæ gloriæ, et χαρακτήρ ὑποσείσεως αὐτοῦ: rursus Adamum uiuificat, & lumen in ipsius mente de nouo accendit dicta ad eum dulcissima uoce de semine mulieris, quod deberet caput serpentis cōterere. Inde usq[ue] ab hac uoce luxit
illa

illa lux in tenebris, & subinde nouas scintillas lucis per Patriarchas & Prophetas sparsit in mundo, sicut diabolus continuo postconatus est illam lucem, & fidem uenturi seminis obscurare & abolere.

Diaboli responsa semper obscura & ambigua fuerunt, sicut indicant Apollinis oracula, sic illum decepit cui ait: *Κροῖσος ἄλυμ διαβάς μεγάλην ἀρχήν καταλύσει*, & aliū simili fallacia perdidit, cui respondit: *Αἰοτε Αἰακίδα* Romanos uincere posse. Sic lusit cum muliere in paradiso, quando promisit ei scientiam boni & mali, quam illa de diuinitate intellexit, non de scientia miseræ & perpetuæ damnationis experientia: Propriū est diaboli mentiri & occidere, ad quæ maxime ualent ambiguitas, & obscuritas. Dei proprium est docere ueritatem, & uiuificare, quibus maxime cognata sunt lux, & certitudo, uel animus fiducia firmus, diaboli prima & præcipua suggestio est, ut de uoluntate Dei, & de ipsius uerbo dubitemus, ut sic intus, & in animo faciamus Deum mendacem. Contra uerbi dei propria actio est, certos nos reddere de bona uoluntate Dei erga nos, & ut tribuamus Deo gloriam ueritatis.

G Christus

Christus & Prophetæ uerbum Dei uocant ueritatem, uiam, lucem, & uitam. Sic Christus: Ego sum uia, ueritas, & uita: Ego sum lux mundi, qui ambulat in tenebris, nescit quo uadit.

Diabolus contra uocat uerbum Dei obscurum & ambiguum, quod errare facit homines à uera fide, & ducit ad æternam mortem. Christus ait: Manifestaui nomen tuum hominibus. Diabolus inquit, Euangelium non est manifestum, sed obscurum. Christus ait: Væ uobis Scribæ & Pharisei, qui tulistis clauem scientiæ, & clausistis regnum cœlorum ante homines. Diabolus contra maledicit ihs, qui ausi sunt legere scripturam sine commentis, & comburit sacros libros. Dauid ait: Vestibulum uerborum tuorum illuminat, & dat intellectum paruulis. Diabolus contra: Scriptura non pertinet ad populum, quia non potest intelligi propter obscuritatem. Rursus Dauid: Lex Domini pura conuertens animas, testimonium domini certum, sapientiam præstans paruulis, Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Diabolus contra: Scriptura est tenebrosa, peruertens homines, testimonium Domini est am-

est ambiguum, quod insanire facit illiteratos. Ad hæc Dauid ait: Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. Non, inquit Diabolus: Tenebræ sunt, & caligo sacræ literæ sine canonibus Pontificis. Ioannes ait: Deum nemo uidit unquam, unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit. Nō, inquit diabolus, sed querere oportet enarrationes alias, & alios enarratores. Petrus ait: Benefacitis qui auscultatis scripturæ, quæ est uelut laterna lucens in tenebrosa nocte. Malefacitis, inquit ille, qui attingitis scripturam, sed consulere debetis Decreta & Decretales.

Paulus ait: Persiste in sacris literis, quæ te possunt eruditum facere ad salutem per fidem, & ad omne bonum opus paratum.

Nequaquam inquit Satan, Sufficiunt ad salutem sine articulis fidei constitutis citra scripturam à Synodis, & sine bonis operibus post mortem Apostolorū excogitatis.

Christus ait: Vos amici mei eritis, si facietis quæ præcipio uobis.

Contra Pontifex suas traditiones mandat sub pœna indignationis Dei omnipotentis & maledictionis æternæ.

Christus ait: Ego sum lux mundi.

Non inquit Pontifex, sed duo sunt luminaria in mundo, Papa & Imperator.

Postremo Pater bis de cœlo locutus ait: Hunc audite,

Contra Pontifex, non tantum Christus est audiendus, sed quicquid definiuerit Vicarius eius.

Maxima inter hos duos Principes lucis, uitæ, & ueritatis: tenebrarum, mendaciorum & mortis concertatio est, quæ cœpit unâ cum mundo, & usq; ad finem eius durabit. Non est Deus tam admirandus propter maiestatem, qua infinitum supra omnem creaturam, et eius intellectum eminet, quam propter humilitatem, qua se infra omnem creaturam demittit. Huc pertinent illa: Humiliauit seipsum, factus obediens usq; ad mortem, mortem autem crucis. Hanc humilitatem diabolus despexit, & confusus sua sapientia, potentia & splendore contempsit filium Dei, qui se submittere uoluit ad hominum captum, infirmitatem & miseriam. Proinde post ipsius casum pugnauit cum Christo per potentiam, sapientiam & splendorem, ac speciem. Econtra Dei filius obiecit ei infirmitatem, stulticiam et miseriam, Superbo dæmoni uidetur stulticia, quicquid

quicquid est in scriptura, de humilitate, & miseria filij Dei, & propterea arrogat sibi maiestatem summam ex potentia & sapientia, ac splendore, sed hæc ipsius sapientia, tandem apparebit stulticia, hæc ipsius potentia, extrema miseria, & hic splendor summa obscuritas, & caligo mortis atq; tenebrarum, cum uiceuersa hæc Christi infirmitas ad summam perueniet maiestatem, hæc stulticia ad ipsissimam Dei sapientiam, & ipsius miseria ad lucem illam inaccessibilem.

Sed quorsum hæc inquires? quia in scriptura se filius Dei ita demittit, ut uere possit agnosci artifex in opere, nihil est in ea suatum, sed clare & simpliciter & familiariter, ac humanis uerbis dictum, adeo, ut filius Dei se Gallinæ, & inferioribus rebus comparet, non est genus orationis superbum, splendidum, uel pro maiestate obscurum, sed breue, leue, simplex, & subrusticum, & si malis puerile & plane uulgare, nec melius intelligitur ab ullis, quam à plebeis, & miseris hominibus, & tunc maxime quando sunt comprehensi in summa miseria, lucent hæc in scripturis, ubi uerbum ludit cum pastoribus & agricolis, non ingreditur urbes, & Regum palatia, sed uenit ad Abraham fugien-

rem è Babylone, & cum Iacobo pascente greges loquitur. Item cum Mose & Dauide pastoribus, & Christo nato mittuntur Angeli ad pastores, & ipsum uerbum incarnatum discipulos elegit piscatores, & per hos curauit spargi Euangelium in orbe asserens simplices, & pauperes (quos diabolus nunc arceat ex industria à sacris libris) aptissimos esse ad intelligendum & docendum Euangelium. Aristoteles, Demosthenes, Cicero, Lucianus, Galenus, & in summa omnes sapientes mundi, hoc pedestre genus oratiōis, figuras tam humiles, et res ipsas deriserunt tanquā summam stulticiam, sicut Paulus queritur ad Corinthios: Non sunt aspernati scripturam sapientes & facundissimi uiri propter maiestatem orationis, sed propter humilitatem, & ut eis uidebatur, rusticam dictionem. Est igitur scriptura plane familiaris, & ad piscatorum, cerdonum, sartorum, rusticorum, & infimæ plebeculæ captum accommodata. Ad hos proprie scriptura pertinet, sicut Christus gratias agit patri: quod prudentibus & sapientibus hæc absconderit, & reuelarit paruulis. Imò sapientes & prudentes hanc fœlicitatem rident, quia diabolus superbus facit eos confidere huic suæ
sapienti

sapientiae, & contemnere scripturam propter facilitatem uulgarem. Inseuit hoc diabolus humanis ingenijs, ut ea quae sunt difficilia, turgida & ambigua admirentur & colant, similes habent labra lactucas, & simile gaudet suo simili. Huiusmodi est diaboli ingenium, & hanc sui imaginem pro Dei similitudine nobis impressit.

Impudens igitur est diabolus, qui audet scripturam traducere difficultatis, & incertitudinis, cum sit facillima, clarissima & firmissima, imò sola clara & firma, ac ipsa claritas, lux, & certitudo, cui collatae omnes humanae doctrinae, & dictiones obscurae, ambiguae & uanae sunt, imò uanitas sunt & mendaciū, somnia & deliramenta, paleae & quiquiliae, aut si quid est magis, inutile & uanū.

Huc pertinent: Est autem Deus uerax, omnis homo mendax. Item uere mendacium coluerunt patres nostri.

Item: Omnis caro foenum, & omnis gloria eius quasi flos agri: Verbum autem Domini manet in aeternum.

Item: Quid paleis cum tritico? dicit Dominus, an non uerba mea sunt ueluti ignis, & quasi malleus conterens petram cordis humani?

Item : Qui habet somnium, narret somnium, & qui habet uerbum meum, recitet sermonem meum uere .

Veritas, certitudo, & firmitas uerbi Dei, in causa sunt, quare diabolus Deum insimulet ambiguitatis, falsitatis, & malitiæ. Claritas, perspicuitas, & facilitas, cur filium Dei accuset ignauiæ, obscuritatis & inertiae, Copia, exuberantia, & repetitiones crebre, cur ignorantiae, negligentiae, & malæ fidei. Voluntas Dei, fides, & salus nostra paucissimis constat, quæ Deus à condito mundo toties repetiuit, inculcauit, declarauit, & ab humanis doctrinis, & diabolicis mendacijs uindicauit : ut neq; præceptor neq; pater hanc curam suscipere, neq; tot molestias deuorare deberet. Dedit principio unum tantum mandatum, idq; non de re graui aut difficili, sed de non comedendo uno genere pomi. Hoc mandatum cum præuaricati essemus, bonitas Dei considerans nos pro inuidia, & sollicitatione diaboli nunquam seruatum iri per obseruationem præceptorum, addidit Euangelium de uenturo semine mulieris, quod cõtereret caput serpentis, & nos à morte, & tyrannide diaboli liberaret .

Ecce in hoc uno sita est salus humani generis,

neris, de hoc uno articulo tam copiose, & toties monet per totam scripturam noui & ueteris testamenti. Interim legem naturæ scriptam in mente hominis, & in duobus præceptis, de dilectione Dei, & proximi, comprehensam subinde inculcauit, illustrauit & exposuit, propterea, quia diabolus per peccatum hanc obscurasset, & propemodum extinxisset in mente hominis.

Sed initio humani generis lucebant illa duo præcepta in mente hominis, sicut in capite duo oculi, & in cœlo duo illa luminaria, Sol & Luna. Illa duo oculi erant mentis humanæ, quorum unus Deum considerabat, & alter aspexit proximum, hic Deo gratiam referebat, alter propter Deum iuabat proximū, et se huic idem tribuebat, quatenus potuit creatura conditorem imitari, quod se Deus nobis, hoc est, defensorem, adiutorem, monitorem, parentem &c.

Hanc legem, hæc præcepta, uerbum Dei quod locutus est ab initio cum Adamo propter amorē, quem habuit erga genus humanū, & quem suo tempore declaraturus erat per mortem, cum uideret Cain sollicitari à diabolo ad parricidium, rursus inculcat dicens, cur concidit uultus tuus, nonne si bene

G v feceris

feceris recipies, & si male, quiescet peccatum tuum, donec reuelabitur ad iudicium :

Sed quanta est potentia, & tyrannis diaboli per peccatum, per quod ducit, trahit, et impellit quasi nolentes uel nescientes homines ad ea scelera perpetranda, quæ postea cū considerant, ipsi ad suam maliciam inhorrescunt, non fuit tanta malicia in illa humani generis præstanti natura, & recens condita, nec postea fuisset, nisi incitata fuisset à diabolo, hic apparet quam seuum sit toxicum peccatum originis, quod sapientes homines nunc extenuant, & negant esse peccatū. Sed quam late serpsit hoc uenenum, breui tempore, & quanta eius uis fuerit, ut tantum non extinxerit illud lumen in toto genere humano, uiuente adhuc Adamo & reclamante, manifeste monstrat diluuium. Non destituit Deus interim homines suo uerbo. Imò uerbum Dei hanc tum curam gerebat humani generis, ut mitteret ad eos Prophetas, sicut Iudas in Epistola meminit de prophetia Enoch septimi ab Adam: quæ clare minatur impijs: Videbat uerbum Dei, quod homines ad ipsius uocem, quando cum Adamo & Cain loqueretur, expauescerent tantum, & fugerent ab eo, tanquam

quam à se uero iudice & tyranno non ample
cterentur, nec exoscularentur, quasi seruato
rem & promissum semen, ideo ne eos perter
refaceret, locutus est postea cū eis per homi
nes prophetas. Sed preualuit malicia pecca
ti, & peruasit in omnes homines diffidētia,
& lux illa fidei ac promissionis de uenturo
semine, remansit tantum in octo animabus,
cum quibus Deus rursus pactus est, & pro
missionē renouauit. Sed post ducentos qua
draginta annos lux illa fidei, & promissio
nis Dei, de suo uerbo mittendo ad liberatio
nem generis humani excidit hominibus, &
remansit tantum fides in Thare familia, &
in domo Abrahæ, ad quem Deus rursus cla
re locutus est, in ipsius semine benedictum
iri omnes gentes. Luxit tum aliquandiu fi
des promissionis, & descendit Iacob in Ae
gyptū, sicut Christus etiam statim ut exhi
bitus est, fugit in Aegyptū, & sicut Ioseph
Patriarcha, docuit Aegyptios de fide, &
signaculo fidei (sicut Paulus ad Romanos
iij. uocat) Circumcisione, quam soli inter
omnes gentes retinuerunt, ut testatur Hero
dotus, ita curator Christi Ioseph eis de E
uangelio, & præsentē Christo prædicauit.
Sed post quadringentos triginta annos
lux

lux fidei, & legis etiam noticia sic in humanis mentibus extinctæ sunt, ut necesse fuerit Deum suo digito legem scribere in tabulis lapideis, & ante oculos corporis proponere, ut homines sic admoniti ad mentem reuocarent illam lucem ante in mentibus scriptam & lucentem, hinc sunt illæ Philosophorum sententiæ, nihil est in intellectu, quod prius non fuit in sensu, tanta esse cæcitas humani generis, ut uix scintillam illius diuinæ lucis in mente creatæ uideat, aut meminerit.

Et cum Legis doctores & sacerdotes iterum lucem fidei extinguerent, & docerent homines per opera legis iustificari, uel illius legis sacramenta, & sacrificia iustificare ex opere operato, ut loquuntur: misit Deus Prophetas, qui hunc errorem corrigerent, & tantum obiurgarent hanc Caininam hæresim, ut etiam dicerent Deum non mandasse de illis operibus, de quibus tamen extat manifestum uerbum Dei: hinc sunt illæ uoces, quo mihi multitudinem uictimarum uestrarum dicit Dominus, plenus sum holocaustum, arietum, & hircorum, & agnorum. Item: Non mandauit patribus uestris de sacrificijs &c. sed uoluit significare Deus, se tantum irasci iniuriæ factæ semini promisso, in quo benedicunt

dicuntur omnes gentes, ut malit omnia sacrificia & sacramenta in totū omitti, quam honorem hunc Christo debitum transferre ad quælibet opera diuinitus etiam præcepta. Verum ut est in Prouerbio: Semper deterior sequens ætas. Successerunt ijs Pseudoprophetae Scribæ & Pharisei, qui humanam salutem non tantum in operibus Legis, uerum etiam in traditionibus Patrum, & operibus sine uerbo excogitatis ponerent. Sed Christus pro ijs commentarijs imprecatur ipsis inferos cum ait: Væ uobis Scribæ & Pharisei, qui tulistis clauem scientiæ, & clausistis regnum cœlorum ante homines. Hæc uerba pertinent ad omnium temporum commentarios. Eadem enim est diaboli malicia omni tempore, & maior potentia sub finem mundi, multo maior etiam est ignorantia & peruersitas in fecibus generis humani, quam ante, cum natura esset integrior & uiuacior.

Quod si tanta fuit diaboli potentia in prima sobole generis humani, ut unum ex duobus filijs cogeret occidere, alterū pro doctrina fidei, sicut Paulus ad Hebr. xi. declarat: Quousq; putamus hanc Caininā maliciam & diabolicam opinionem de dignitate optimarum

marum frugum, & præstantia operis operati præ agniculis illis bonorum operum, quæ infirmæ uel imperfectæ, uel uix editæ offeruntur in fide esse progressam? Viuentibus Apostolis, hæc doctrina de iustificatione fidei est corrupta per novos Antichristi ministros, qui uolebant etiã uocari apostoli, & translata est pars iustificationis iterum ad opera, quare necesse fuit Paulum scribere novos commentarios ad Romanos & ad Galatas, de uero legis & Euangelij intellectu, ac probare ex manifesta scriptura, omnes esse reos, nullum satisfacere legi, uel placere Deo per opera, sed gratis iustificari per fidem & redemptionem, quæ est in Christo Iesu. De hac sententiã retinenda, & cauendis Pseudo prophetis, qui sub specie pietatis hanc ipsius uim & efficaciam fidei negarent, & transferrent rursus ad opera, Paulus diligenter monet Ecclesiam in omnibus Epistolis.

Sed Origenes secutus inter cæteros errores, ueterem hæresim reuocauit de iusticiã operum, & exposuit Paulum de Cerimonijs tantum loqui, non de moralibus. Hanc crassam ignorantiam rursus refutauit Augustinus de spiritu & littera, sed tamen apud Sophistas & sacerdotes, uicit uetus hæresis, donec

donec ueniret magnus Antichristus, qui gloriam semini mulieris, & uerbo incarnato debitam transferret, non iam ad opera moralia legis, sed ad humanas traditiones, & doctrinas dæmoniorum de coniugio, & cibis interdictis, de humanis satisfactionibus per opera indebita, uel ut uocant, supererogationis, & uota monastica, ac indulgentias, de sacrificio Missæ, & oblatione pro uiuis & mortuis, de inuocatione & meritis sanctorum, ad redimendas animas ex purgatorio, & ad placandam iram Dei pro peccatis hominū, de cultura & idolatria in adoratione imaginum, & peregrinatione ad mutas statuas. Iam contentio est pro ijs impijs & blasphemis dogmatis, & pro ijs producuntur patres, & allegatur Ecclesiæ autoritas, & fulminantur illæ sententiæ, quæ ad ueram Ecclesiam pertinent. Pro hac summa Sathanæ synagoga & schola, ad hanc Ecclesiam alligamus Christum, & Spiritum sanctum, hos non posse errare affirmamus, ijs permittimus potestatem iudicandi de scriptura, & reiiciendi Euangelium, tribuimus ipsis autoritatem mutandi decalogi, instituendi sacramenta, condendi nouos articulos fidei citra scripturam, & pro suo arbitrio

trio. O horribilem blasphemiam, & inauditam cæcitatem?

Non sunt isti Christi Ecclesia, quamuis titulum & ordinariam sibi potestatem uindicent.

Non sunt ex ouibus Christi, quantumuis gloriantur se esse Apostolorum successores.

Ecclesia non est regnum mundanum, quod successione deriuatur ad posteros, alioqui fuissent uera Ecclesia, quos Christus uocat filios diaboli, quandoquidem gloriantur se non esse nothos, sed legitimos Abrahamæ filios, & Christus clare fatetur: Scribas & Phariseos fuisse filios ac successores Prophetarum. Ecclesia est fundata super uerbo Dei, & Christo angulari lapidi inædificata, uel super sermone gratiæ Dei de illo semine benedicto extructa. Oues Christi uocem ipsius audiunt & sequuntur, agnoscunt & intelligunt ipsius uerba, & discernunt inter ea & doctrinas hominum. Oues Christi non agnoscunt uoces alienorum, non sequuntur nec obseruant eorum præscripta.

Christus ait, qui habet uerba mea, et seruat ea, ille est, qui amat me.

Paulus ait, si quis aliud Euangelizauerit, anathema sit.

Ioannes

Ioannes ait : Si quis in doctrina Christi non continet se, sed diuersam affert doctrinam, non recipiatis eum in domum, neque aue ei dicatis.

Petrus iubet ut exigamus omnium doctrinam ad scripturam Spiritus sancti, & memores simus uerborum Domini, et Apostolorum. Paulus definit Ecclesiam ad Ephesios : Ecclesia est congregatio, quam sanctificat Christus per lauacrum aquæ in uerbo uitæ. Quare constat uerbum Dei esse uitam, & quasi animam huius Ecclesiæ, & eam sine uerbo esse mortuum corpus.

Nec aliter definit Augustinus, cum ait : eam esse, quæ tenet uerba sui capitis Christi. Quæstio inquit est, ubi sit Ecclesia, quid ergo facturi simus in uerbis nostris, an in uerbis capitis Domini nostri Iesu Christi quæremus ? Puto quod in illius uerbis quærere debemus, qui ueritas est, & optime nouit corpus suum. Ad eundem modum Paulus ad Ephesios ait : Ecclesiam hos esse, qui ædificantur super fundamento Apostolorum, & Prophetarum in ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo inquit, omnis edificatio constructa, crescit in templum sanctum Domino. Sic ad Timotheum dicit :

H Ecclesiam

Ecclesiam esse columnam ueritatis, quæ scilicet in uerbo sustinet fidem, & seruat ipsius puritatem, ac myſteria fidei & sacramenta, in pura conscientia, & iuxta Christi institutionem, sicut ipse istic loquitur. Huius Ecclesiæ notæ sunt, non opes, potentia, auctoritas, ordinaria potestas, dignitas, grandes tituli, sed est pusillus grex miserorum & pauperum esurientium & sitientium, nudorum, incertis sedibus uagantium, & mortuaculorum destinatorum, quos potentes & sapientes, qui se uocant Ecclesiam pro maledictis, & excrementis mundi, ac piaculis habent, sicut Prophetæ, & Christus, & Apostoli eam depinxerunt. Et Paulus queritur ad Corinth. Arbitror quod Deus nos, qui sumus postremi Apostoli, spectaculum fecit mundo, tanquam morti adiudicatos &c. Magna cõsolatio fuisset pijs mentibus, cum pro Christo moriendum erat, si permisisset eis diabolus, ut dicerentur ad Ecclesiam pertinere, sed hoc durissimum ijs fuit, & ipsa morte acerbius, quod pro seditiosis, & hæreticis interficerentur. Diabolus semper plus nocuit Ecclesiæ per sophisticam, quam per tyrannidem. Bone Deus, quam multi adiunxissent se Prophetis, Christo & Apostolis,

stolis, si non timuissent eijci extra Synagogam. Quam multi sunt hodie Nicodemii, qui non audent palam loqui de doctrina iustitiæ fidei propter metum Sacerdotum, intellexit Christus hanc esse grauissimam tentacionem, ideo de ea nominatim monet in Ioanne: Absq; Synagogis facient uos &c.

Hæc sophistica diaboli, qua se Deum uocat, suam blasphemiam uerbū Dei non scriptum Antichristum uicarium Christi, & caput Ecclesiæ, suos pseudopphetas successores Apostolorum, suam Synagogam Ecclesiam Christi, nocentissima est, & multo perniciosior, quam aperta tyrannis & crudelitas, & mirum in modum absterret homines, ne se adiungant uerę Ecclesiæ, quę est oppressa forma crucis, & ualde despecta, sicut David queritur: Quam multum repleta est anima nostra obprobrio, cum sumus ignominie diuitibus, & despectui superbis. Contra Episcopi florent & regnant, habent autoritatē, potentiā, honores, opes & per has deuinctos sibi potentes, & studia multitudinis, ordinariā potestatē, & titulos magnificos, persecuntur & proscribunt, & occidunt pro hæreticis pios nullo reclamante, sed cū principū ac populi applausu.

Hic opus est firma consolatione ex sacris literis, & sciendum Ecclesiam non esse ex his notis, sed uerbo Dei cognoscendam, ut antefatis monuimus.

Quare non terreamur his tonitruis & fulminibus uerborum, obediendum est Ecclesiae, qui non audit Ecclesiam, sit tibi ueluti Ethnicus & Publicanus. Ecclesia non potest errare, quia regitur à Spiritu sancto &c.

Nam ut fateamur hæc uerissima esse, ita nihil ad eos pertinent, sed ad hos qui habent & tenent purum Dei uerbum, & administrationem Sacramentorum iuxta institutionem Christi. Ipsi manifestam scripturam rejciunt & damnant, & nos propter ueram doctrinam Euangelij persequuntur, ac inuenerunt nobis, cum persequuntur & occidunt ueras notas Ecclesiae, quare iustissime hæc in ipsos retorquemus, & dicimus eos esse à Deo maledictos & blasphemos, qui audenter impudenter asserere, Ecclesiam posse mutare mandata Dei, Sacramenta instituere, & cōdere novos articulos fidei sine uerbo, ac rejcere Euangelium, & conculcare, sicut iam exurunt sacrosancta Biblia.

Nam quod aiunt Ecclesiam abrogasse præceptum de Sabbato, meræ inscitiae est commentum

commentū, ut Scholastici etiā docent. Neque enim genus, quod in hoc præcepto continetur, est abrogatum, quod quidem est principalis summa huius præcepti, & continet causam finalem huius legis, & institutæ speciei, Species uero abrogata est. Deus enim semper requirit conseruationem Cerimoniarum, sicut eas præcipit, & uult ut sint aliqui dies destinati Cerimonijs & ministerio uerbi, hoc genus est immutabile, & est sententia principalis huius præcepti, sed species, ut septimus dies obseruetur, abrogata est, quia Christiani sunt liberi à cerimonijs Moisaicis, ad Colloss. ij.

Non minor etiam impudentia, quàm impietas est, quod dicunt Apostolos mutasse formam Baptismi, quia baptizabant in nomine Christi, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: quia Christus ab ijs requirit hanc confessionem. Et Ioannes ait: Qui confitetur Iesum Christum esse filium Dei, is habet Patrem, & Filium. Et refutauit hanc calumniā Ambrosius primo libro de Spiritu sancto, ubi ait: Si fide mysterium trinitatis tenetur, & una tantum nominetur persona plenum est Sacramentum.

DE articulis sine scriptura factis ab Ecclesia, magna impietas est, non solum stulticia, asserere Ecclesiam posse constituere articulum fidei sine scriptura. Nam Paulus manifeste ait: Fides est ex auditu, auditus autem per uerbum Dei. Et Scholastici omnes in ore habent obiectum fidei esse ueritatem reuelatam à Deo, contentam in canone Biblię. Quare magnam iniuriam faciunt & patribus & Scholasticis, ut post dicam. Summa blasphemia est, quod Cochleus ait, articulum trinitatis non posse probari ex scriptura: & id etiam falsissimum est, quod impudenter asserit Ecclesiam fuisse ante uerbum. Cum enim fides Ecclesiam faciat, et fides uerbo nitatur, manifestum est etiam ecclesiam ipso uerbo, seu fundamento niti, sed somniat ineptus homo ante Mosen non fuisse uerbum, nec uidet à diabolo excæcatus, Mosen scripsisse de uerbo Dei dicto ad Adam, de uenturo semine benedicto: quod caput serpentis contereret: non intelligit hoc uerbum, & huius uerbi fidem constituere Ecclesiam, & satis apparet, quod contra conscientiam scribat, cum Mose meminerit libri bellorum Domini, & Iudas prophetiæ Enoch. Quare manifestum est etiam ante Mosen fuisse scriptum

scripturam, ex qua ipse ea, quæ eius tempo-
ra præcesserunt, exscripsit.

Quod allegant Christum promississe spi-
ritum sanctum perpetuo Ecclesiæ affuturū,
ut inducat eam in omnem ueritatem, agno-
sco argumentum Roffensis, quo probat cre-
dendum esse patribus, sicut Apostolis. Sed
hæc ipsissima hæresis est Manichea, quam
refutat Augustinus in libro contra Episto-
lam fundamenti. Nam Manicheus ante su-
as hæreses præfatur se esse Apostolum Chri-
sti, & prouidentiam patris, ac per hoc con-
tendit sibi credendum esse sicut Apostolis.
Huic respondet Augustinus: se non receptu-
rum nouum uerbum, aliud ab eo, quod est
traditum ab Apostolis, & receptum ab Ec-
clesia. Huius uerba sunt, lib. ij. cap. v. Con-
tra epistolam fundamenti.

Distincta est à posterioribus libris excel-
lentiæ catholicæ authoritatis ueteris ac noui
testamenti, quæ Apostolorum confirmata
temporibus per successiones Episcoporum,
& propagines Ecclesiarum, tanquam in se-
de quadam sublimiter constituta est, cui ser-
uiat omnis fidelis, & pius intellectus, ibi si
quid uelut absurdum mouerit, non licet di-
cere, author huius libri non tenuit uerita-

rem, sed aut codex mendosus est, aut interpres erravit, aut tu non intelligis. In opusculis aut posteriorum, quæ libris innumeris continentur, sed nullo modo sacratissimæ canonicarum scripturarum excellentiæ cœquantur, etiam in quibuscunq; eorum reperitur eadem ueritas, tamen impar est auctoritas. Itaq; si quæ in his à uero dissonare uidentur, liberum erit lectori iudicium, quod uel approbet, quod placuerit, uel improbet, quod offenderit.

ET CONTRA EOS QUI OBTRUDEBANT Manichæi dogmata sine scriptura, obijcit illa ipsa uerba pro auctoritate scripturæ, quæ Sophistæ nunc pro uerbo non scripto, & auctoritate Ecclesiæ contra scripturam obijciunt.

EVangelio, inquit non crederem, nisi ad id me cōmoueret Ecclesiæ Catholicæ auctoritas, quibus ego obtēperauī dicentibus: credite Euangelio, Cur non obtemperarē dicentibus, nolite credere Manicheo. Hic aperte dicit se non habiturum fidem Manicheo, aut ipsius uerbo, quasi scripturæ, propterea, quod

quod scriptura ante ab Apostolis fuerit ab omnibus libris distincta, & ipsis uiuentibus confirmata, ac postea ab omnibus in Ecclesia sine ulla contradictione recepta. Quare manifestum est, eos esse falsarios uerborum Augustini, & citare hæc contra conscientiam pro uerbo non scripto, & hominum doctrinis citra scripturam, contra quæ ex diametro pugnant hæc uerba Augustini. Nam ipse manifeste prohibet ullam doctrinam in Ecclesia recipi, quasi sit uerbum Dei, aut conferendam cum scriptura, quæ non sit confirmata Apostolorum temporibus, & recepta in Ecclesia pro uerbo Dei, & liberum cuiq; facit omnem aliam doctrinam reijcere, si non placuerit, ut ex testimonio iam adscripto est manifestum.

Hanc esse sententiam Augustini, uenerabilis Gerson affirmat, & refutat eorum impudentiam, qui tribuunt potestatem Ecclesiæ iudicandi de Euangelio, & condendi articulos fidei sine scriptura, huius uerba sunt lib. ij. de uita spiritali.

Ex istis deducitur, quod maior fuit Ecclesiæ primitiuæ autoritas, quam nunc sit Papæ & Episcoporum, & quod non est

H v in po

in potestate concilij, aut Ecclesię mutare traditiones datas ab Euangelistis, et paulo post sicut quidam delirant, nec habent, quo ad hoc, quod est facere aliquod esse pure de fide, parem authoritatis firmitatem. Licet enim ipsorum institutiones in dubium uocare. Et hic aperitur modus intelligendi illud Augustini: Euangelio non crederem, nisi me compulisset authoritas Ecclesię. Ibi dem enim sumit Ecclesiam pro primitiua congregatione fidelium illorum, qui Christum audiuerunt & uiderunt, & eius testes fuerunt. Ecce habes ueram sententiam illorum uerborum Augustini, Euangelio non crederem, ex Gersone.

Idem ad Tertullianum, quem citat de præscriptionibus hæreticorū dicentem, quod cunq; est primum, id rectum esse, adulterinum uero, quod posterius. Est respondendū, hæc uerba pugnare pro authoritate scripturę contra omnes posteriores doctrinas, & uerbum non scriptum, ut uocant. Nam disputatio erat de doctrina Manicheorum recipienda pro scriptura, & pro uerbo Dei. Hoc contendebant Cerdon, Marcion, Praxeras, cum quibus Tertulliano res erat, sed respōdet se non uelle stare præscriptionibus hæreti-

hæreticorum, nisi admitterent scripturam totam receptam ab Ecclesia, & agnoscerent auctoritatem Ecclesiæ testificantis de scriptura. Valet enim testimonium Ecclesiæ, ut testis Apostolorum in dogmatibus, quæ volebant esse firma & perpetua, non in traditionibus, quas non optabant æternas, sed tantum temporarias. Neque enim quisquam nunc obseruat traditionem Synodi Apostolici de non comedendo sanguine, & suffocato. Quare facile est iudicare de alijs traditionibus sine scriptura, quas aiunt ab Apostolis profectas esse. Et Cyprianus breuem sententiam, sed firmam de omnibus huiusmodi traditionibus profert. Non hominum inquit consuetudinem, sed Dei ueritatem sequendam esse, nec curandum quid homines ante nos senserint, sed quid Christus ante omnes mandauerit.

Extat pulchra Hyeronimi sententia de scripturæ perspicuitate, & auctoritate, quæ summam meæ assertionis, & totius huius disputationis continet, quam pro conclusione adscribam.

Domi

Dominus narrauit in scripturis Principum, & populorum, qui fuerunt in ea. Quare inquit, nullius hominis, quantumuis sancti, aut docti scriptum habet auctoritatem, quia Dominus narrauit in scripturis populorum, & principum. Populorum inquit: quia scripturae sunt totius populi, & non tantum sacerdotum, et totus populus scripturam legere potest. Et Principum qui fuerunt in ea, fuerunt inquit, & non sunt, aut erunt in ea, ut praeter Canonicam scripturam Prophetarum & Apostolorum: quos principes uocat, nihil habeat auctoritatem. Eadem est ipsius uulgata sententia, quicquid ex scriptura auctoritatem non habet, eadem ratione contemnitur, qua probatur. Haec eorum argumentis breuiter respondi ex patribus, ut pñ intelligant, eos iniuriam etiam sanctis Patribus facere, & hanc recentem esse Sophisticam de uerbo non scripto, & auctoritate Ecclesiae. Neque enim Diabolus tum suis uiribus tantum fidebat, & erat adhuc religatus Christi sanguine recēs effuso, per cuius mortem delusa est omnis ipsius sapientia, & uires prostratae, sed finitis illis Mille annis in Apocalypsi, solutus est Satanas, & grassatur
in Eccle

in Ecclesia pro sua libidine, & sequit crudeli-
us, quàm unquam antea, sicut Christus, &
Prophetæ uaticinati sunt: densissimas tum
futuras tenebras, et altissimam noctem, cum
dies Domini uenisset. De nocte infidelitatis
Apostoli loquuntur, sicut ipsi declarant, &
Christus ipse dicens: Filius hominis cum ue-
niet, putas inueniet fidem in terra? Et rur-
sus: Sicut fuit in diebus Noe, ita erit in die-
bus illis, quando uenturus est filius homi-
nis. Mirabilis est hominum cæcitas, cum
audiunt has prophetias tam claras de excæ-
catione mundi, & sepultura fidei, atq; Eccle-
siæ, tamen secure sibi persuadent florentem
hanc multitudinem Regum, Principum, &
episcoporum pertinere ad ecclesiam. Christus
ait: Sicut fuit in diebus Noe, quando tantū
octo animæ erant fideles, sic futurum ante
iudicium. Sed deludit nos diabolus expe-
ctatione unius Antichristi, quem ipse con-
finxit similem illi Iudæorum Messias, quem
ipsi expectant, hunc Rabini somniant cum
regia pompa uenturum & occupaturum or-
bem terrarum, atq; restitutum Iudæis re-
num, & terram promissionis, deletis genti-
bus. Doctores nostri depinxerunt Antichri-
stū ex Monacho & Moniali gignendum, &
ui coactur

ui coacturum Pontificem, Episcopos, &
 Principes n̄s addictos, ad abnegandum no-
 men Christi. Sed Christus longe alium de-
 scribit, qui sit in nomine ipsius uenturus, &
 uocaturus se Christū. Hanc excæcationem
 acceptam ferre debemus Episcopis & Mo-
 nachis, quibus deferebamus scripturæ in-
 terpretationem & iudicium de expositio-
 ne scripturæ. Et recte nobis contigit iuxta
 prophetarū, Christi, et Apostolorum uatici-
 nia, quia timuimus Deū doctrina, & man-
 datis hominum, quia somnia hominum
 æquauimus & prætulimus uerbo Dei, quia
 doctrinam Christi nobis non sufficere pu-
 tauimus. Quia Christi patrem de cœlo mo-
 nentem: hunc audite, contempsimus, quia
 in sacris literis, ut Paulus iussit, non perse-
 titimus, quia non complexi sumus ipsam ue-
 ritatem, sed nos ab ea abduci, auelli, abstra-
 hi, & omni uento doctrinæ circumferri pa-
 tiebamur uolentes. Ideo perijt sapientia à
 sapientibus, & intellectus prudentium est
 obtenebratus, ideo reiecit nos Deus, sicut
 ante propter eandem causam Iudæos. Ideo
 Pontificem suo nomine uenientem, hoc est,
 qui suorum tantum iuratorum habet suf-
 fragia, & nullum ex uerbo Dei testimonium
 recipimus.

recipimus. Ideo immisit nobis Deus efficaciam illusionis per miracula mendacia, id est, ad hoc ædita, ut confirmet mendacia contra uerbum Dei, ut credamus mendacijs, & damnemur iusto Dei iudicio, quia non credidimus ueritati, sed cōsensimus iniquitati.

Hęc manifeste prædixerunt Prophetæ de sua ecclesia, quę quia semper eadem est, idem uerbum habet, eandem fidem, eundem hostem, qui iisdē artibus nos oppugnauit, quibus ante Iudęos, & tandem excecauit, ideo Christus & Apostoli ueterem Prophetiam de cladibus Ecclesię & Antichristo Iudæorum Antiocho ad nostram ecclesiam accommodarunt. Sic Christus prophetiam Danielis, quam Iudæi per Antiochum completam experti sunt, ad Antichristum nostrum accommodat. Sic Paulus ipsa uerba Danielis, qui extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut colitur, quę de Antiocho etiam accipienda esse Angelus ait, exponit de Antichristo nostro. Sic Petrus ait: Fuerunt Pseudoprophetę in populo, sicut in uobis erunt magistri mendaces.

Hęc qui intelligunt, non dubitant etiam quin illa Esaię Prophetia ad nos pertineat, capite xxix, quia timuerunt me mandato
homi

hominum & doctrinis. Ecce ego addam ut faciam admirationem populo huic miraculo grandi, & stupendo, peribit enim sapientia à sapientibus, & intellectus prudentium eius abscondetur. Quare nihil mirum est, quod homines nunc satis mirari nequeant, cur ausi sumus dicere tam doctos, & prudentes viros errare, quales illi pro defendendis erroneis, & impijs dogmatis producunt. Hieremiæ xxiiij. Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini, & misi ad uos dicens: Nolite dicere onus Domini, propterea ecce ego tollam uos portans, & derelinquam uos &c. Christus ait: Ego ueni in nomine patris mei, & me non recepistis, si alius uenerit in nomine suo, illum accipietis. Paulus in hanc sententiam: Ideo immittet eis Deus efficaciam illusionis, ut credant mendacio, & condemnentur omnes, qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati. Hæc est merces nostræ diffidentiae, audaciae & contemptus uerbi, ac facilitatis et stultitiae, atq; amentiae credendi doctrinis hominum.

Profecto, ut semel dicam, quo sæpe mecum cogitavi, diabolus nulla unquam arte potuit magis nocere Ecclesiae, neque facilius nobis excutere sacros libros de manibus, & per
id exca

Id excæcare nos, & pro sua libidine grassari
 in Ecclesia, quam hominum scriptis hanc
 conciliando authoritatem, ut non solum
 æquarentur, sed præferrentur sacris libris:
 lætata fuit apud omnes gentes sententia,
 scripturam sine Patrum expositione facere
 hæreticos. Hinc factum est, ut populo inter
 diceretur sacris libris, tanquam præsentis ue-
 neno, & statim hæreticus diceretur ab omni-
 bus, qui textum Euangelij haberet. Hanc dia-
 boli imposturam multi adhuc Reges & popu-
 li pro religione colunt, quibus etiam est per-
 suasum, fidem nostram in patrum & docto-
 rum ab Ecclesia Romana approbatorum
 scriptis querendam esse, & scripturam Apo-
 stolorum & Euangelistarum per eorum scri-
 ptores fore iudicandam. Quomodo enim
 Antichristus perrumpere melius, & sua men-
 dacia pro uerbo Dei uenditare facilius potest
 it, quam eorum scriptis hanc deferendo au-
 thoritatem, ex quibus hæreses omnes colli-
 gi possunt, & defendi. In confesso sunt Ci-
 priani, Origenis, Tertulliani errores, qui ne-
 quaquam fuerunt de numero indoctorum,
 sed omnium eruditissimi & sanctissimi, &
 facile intelligi potest ex retractationibus Au-
 gustini, qui plus quam reliqui eruditionis,
 & mi-

& minus errorum habuit, quid de alijs sentiendum sit, qui nihil recantarunt, in tam vastis uoluminibus? Viderunt Pontifices peratissimam fore uiam ad decipiendum simplicem populum abuti patrum autoritate ad sua placita statuenda, minusq; fraudem perspicere posse, si in eos quos uulgus propter eruditionem & sanctimoniam suspiceret, reijceretur. Hinc sunt hæ lachrimæ de Ecclesia, & Patrum autoritate contempta, nõ quod ipsi Patrum scripta, quatenus eorum ambitionem, luxum, libidines, & tyrannidem reprehendunt, uel assis quidem faciant, sed quia ad stabilendam eorum potentiam, opes, & autoritatem ualere iudicantur. Sed nos debemus Deo maximã gratiam, qui rursus nobis aperuit oculos ad uidendam hanc Sathanę imposturam, & reuocauit ad suum uerbum, quod ita nunc illustrat, ut ipsi mirari satis non possimus

in quantis tenebris fuerimus. De

us nobis hanc lucem diu

seruet, & augeat

Amen.

FINIS.

ARGENTORATI APVD CRA
TONEM MYLIVM AN.
M. D. XLII.
MENSE SEPTEMBRI.

1414238
OCN 1337156389

